OLGU TERVITATUD 1. MAI!

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

Nr. 17 (1202)
Laupäeval,
29. aprillil
1967
XXV aastakäik

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI NING HARIDUSALA, KÕRGEMATE KOOLIDE JA TEADUSLIKE ASUTUSTE TÖÖTAJATE AMETIÜHINGU HÄÄLEKANDJA

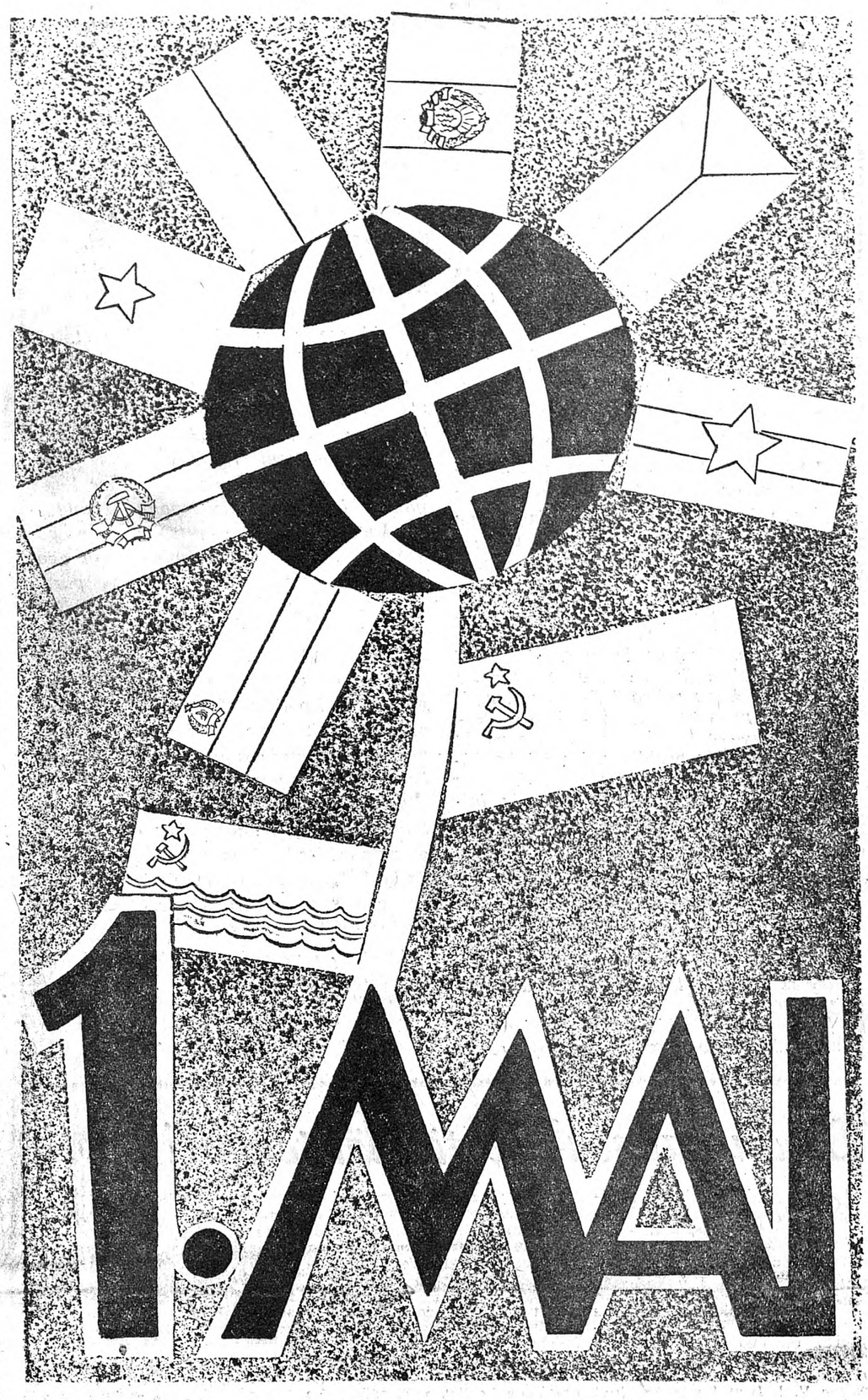

Rahvusvaheline võitluspüha

1. mai on töölisklassi ja kõigi maade töötajate helgemaid pidupäevi, millal V. I. Lenini sõnade järgi töölised pühitsevad «oma ärkamist valgusele ja teadmisele, oma ühinemist ühte vennalikku liitu võitluseks ... ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise eest». Sel päeval demonstreerivad nad oma tahet ja valmisolekut ühiselt võidelda parema tuleviku eest.

1. mai tähistamise traditsioonile panid aluse Chicago töölised, kes 1. mail 1886. a. alustasid streiki, nõudes 8-tunnilise tööpäeva kehtestamist ja töötingimuste parandamist. Tänapäeval on traditsioon, mis sai alguse Chicago tööliste kangelaslikust väljaastumisest, kujunenud sadade miljonite inimeste ürituseks.

Juba esimeste nõukogulike maipühade puhul tegid meie isad kokkuvõtteid tehtud tööst, rõõmustasid Nõukogudemaa edusammude üle rinnetel, uskudes sotsialismi võidusse. Esinedes kõnega 1. mail 1919. aastal Punasel väljakul, ütles V. I. Lenin: «Seniajani räägiti seda, mida näevad meie lapsed, nagu muinasjuttu, kuid nüüd, seltsimehed, näete te selgesti, et meie poolt alustatud sotsialistliku ühiskonna hoone ei ole utoopia. Veelgi innukamalt hakkavad seda hoonet ehitama meie lapsed.»

Nüüd on sotsialism NSV Liidus täielikult ja lõplikult võitnud. Kunagisest mahajäänud Venemaast on tänapäevaks saanud tohutu majandusliku ning sõjalise võimsusega riik. NSV Liidu tööstustoodang moodustab praegu ligi viiendiku maailma kogutoodangust. Rauamaagi ja kivisöe kaevandamises, tsemendi ja terastorude, saematerjali ja metallilõikepinkide, suhkru ja või tootmises on meie maa maailmas esikohal. Mullu toodeti meie maal 545 miljardit kilovatt-tundi elektrienergiat, 96,9 miljonit tonni terast, 265 miljonit tonni naftat ja 585 miljonit tonni sütt. Ühtki riiki ei saa meiega võrrelda elamuehituse ulatuse poolest. 1966. aastal saadi meie maal aga kõige suurem teraviljasaak nõukogude võimu 49 aasta jooksul.

Nõukogude rahvas viib edukalt ellu NLKP XXIII kongressil kavandatud programmi meie maa majanduse ja kultuuri edasise tõusu saavutamiseks, loob tööga uusi ainelisi ja vaimseid rikkusi. Viie aasta plaani täitmise tulemusena aga saavutab Nõukogude Liit majanduslikus võitluses kapitalismiga veel kõrgema seisu, ja see avaldab suurt mõju ülemaailmse revolutsioonilise protsessi intensiivistumisele. Meie maa majandusliku võimsuse ja sotsialistliku tootmise hoogne kasv, nõukogude inimeste heaolu edasine tõus, sotsialistliku demokraatia arenemine, leninliku rahvuspoliitika edu — kõik see suurendab veel rohkem sotsialismiideede külgetõmbejõudu.

1. mai pidupäeval pöörduvad nõukogude inimesed vennaliku tervitusega sotsialismimaade rahvaste poole. Olles kokku liitunud eesmärkide ja huvide ühtsusega, mille aluseks on marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi ideed, areneb sotsialistliku sõprusühenduse koostöö järjekindlalt. Laieneb rahvamajandusplaanide koordineerimine, arenevad tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine, areneb kaubavahetus.

Oma suhetes teiste sotsialismimaadega teeb Nõukogude Liit kõik, mis võimalik vennalike suhete kindlustamiseks suveräänsete sotsialistlike rahvaste vahel niihästi iga maa kui ka kogu sotsialistliku sõprusühenduse huvisid arvestades, proletaarse internatsionalismi põhimõtete alusel. Tähtis etapp sotsialismimaade poliitilise koostöö arendamises oli möödunud aastal Bukarestis toimunud Varssavi lepingu osaliste riikide konsultatiivkomitee nõupidamine. Sotsialismimaade välispoliitiliste jõupingutuste kooskõlastamise uueks etapiks oli Varssavi lepingu osaliste riikide välisministrite nõupidamine k. a. veebruaris. Mõni päev tagasi lõppes aga Karlovy Varys Euroopa kommunistlike ja töölisparteide konverents Euroopa julgeoleku küsimustes. Sõpruse ning ühtsuse tugevdamise loosungi all sammuvad 1. mai demonstratsioonidel miljonid inimesed sotsialismimaades.

HARIDUSALA TÖÖTAJAD! TÄIUSTAGE HARIDUSSÜSTEEMI, KASVATAGE SIRGUVAS PÕLVKONNAS ARMASTUST TEADMISTE VASTU, TÖÖKUST, KOLLEKTIIVSUSTUNNET JA USTAVUST KOMMUNISMIÜRITUSELE!

(NLKP Keskkomitee hüüdlausetest 1. maiks 1967.)

Kõigi maade töötajate rahvusvahelise solidaarsuse ja vendluse pühal tervitab nõukogude rahvas kõiki neid, kes võitlevad kolonialistlike ja rassistlike režiimide vastu, tervitab noorte arenevate maade rahvaid, kes teostavad sõltumatut poliitikat ning soovib suurt edu riikidele, kes on teinud valiku mittekapitalistliku arenemistee kasuks.

Proletaarse internatsionalismi ideede elujõud ilmneb tänapäeval erilise selgusega sotsialistliku maailmasüsteemi ja rahvusliku vabadusliikumise ühises imperialismivastases võitluses. Sõjajärgsetel aastatel on endiste koloniaalimpeeriumide varemeil tekkinud ja omandanud poliitilise sõltumatuse üle poolesaja riigi. Noorte suveräänsete riikide sünd on algusest peale olnud seotud sotsialismileeri internatsionaalse abi ja igakülgse toetusega. Käesoleval ajal, mil arenevate riikide ees seisab kolonialismi juurte hävitamise, välismaa finantskapitali ikke likvideerimise ja rahvusliku majanduse arendamise ülesanne, on majanduslik koostöö sotsialismimaade ja noorte riikide vahel omandanud erilise tähtsuse.

Ülemaailmsel töö ja võitluse pühal väljendavad nõukogude inimesed oma solidaarsust kapitalistlike maade tööinimestega, kes visa võitlusega taotlevad oma elujärje parandamist. Kapitalistlikus maailmas tähistatakse tööinimeste pidupäeva kapitalismi vastuolude teravnemise ja klassivõitluse tugevdamise õhkkonnas, töötajad nõuavad palga tõstmist ja garanteeritud palgaminimumi kehtestamist, töönädala lühendamist, garantiid tööpuuduse vastu, massiliste vallandamiste lõpetamist ja sotsiaalkindlustuse parandamist. Majanduslike nõudmiste kõrval esitatakse ka poliitilisi: nõutakse monopolide kõikvõimsuse piiramist, ametiühingute õiguste laiendamist, demokraatlikku kontrolli tootmise üle, samuti võidurelvastumise lõpetamist, sõjaohu likvideerimist jne.

Võitlus rahu eest on tänapäeval omandanud erilise aktuaalsuse seoses USA agressiooniga Vietnamis. Nõukogude Liit mõistab resoluutselt hukka Ühendriikide metsiku sõja Vietnami rahva vastu. Koos teiste sotsialismimaadega on ta osutanud ja osutab kangelaslikule Vietnami rahvale vajalikku abi agressorite tagasilöömiseks. Töörahva ülemaailmsel pidupäeval saadavad nõukogude inimesed vennaliku tervituse Vietnami rahvale, kes võitleb kangelaslikult USA ülekaalukate jõudude vastu.

Agressorite ohjeldamiseks ning rahu säilitamiseks ja kindlustamiseks on vajalik sotsialismileeri, kapitalistlike maade töölisklassi ja rahvusliku vabadusliikumise, kõigi rahuarmastavate jõudude tegevusühtsus. Käesoleval juubeliaastal, mil nõukogude rahvas, kogu progressiivne inimkond tähistab pidulikult Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja Nõukogude riigi 50. sünnipäeva, kostab 1. mai demonstratsioonidel ja meeleavaldustel tungivamalt, kui kunagi varem meie partei innustav üleskutse kogu maailma töötajatele ühendada oma jõud võitluseks imperialismi ja kolonialismi vastu, rahvusliku vabaduse, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Mitte ainult vaksa võrra pikemaks, vaid ka tubli teo targemaks

Kui meie kooli parteiorganisatsioon ja direktsioon on andnud kooli komsomoliorganisatsioonile suured õigused i s e o m a asju ajada, siis oleme siin lähtunud V. I. Lenini õpetusest, mille järgi kommunistlik noor peab korraldama õppimisega seotud ülesanded nii, et ta iga päev lahendaks praktiliselt ühe või teise ülesande, olgugi kõige väiksema, kõige lihtsama. Kogu õpilaselu organiseerimisel oleme juba aastaid elanud põhimõtte järgi: mida õpilased on suutelised tegema, seda õpetaja ei tee. Meie kogemused kinnitavad, et selline töö organiseerimise viis õigustab ennast, vaatamata suurele vastutusele, mis ta õpetajaile paneb. Õppeaasta jooksul tuleb küll nii mõnigi mõru pill alla neelata, vahel kipub nii mõnelgi õpetajal tusatuju loomisrõõmu varjutama, ent kevadel on siiski võimalik kinnitada, et noored ei kasvanud mitte ainult vaksavõrra pikemaks, vaid ka tubli teo targemaks.

Koht, kus õpilaste vaimset kasvu on eriti hästi näha, on meil nüüd juba traditsiooniks kujunev igakevadine õpilaste teaduslik konverents. Selle ettevalmistused algavad sügisel, kohe õppeaasta algul, ja muidugi on tegijateks ikka õpilased, kommunistlikud noored ise. Möödunud aastal pidasime konverentsi NLKP XXIII kongressi avapäeval, 29. märtsil. Tänavu aga pühendasime oma komsomoliürituse Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale ja viisime selle läbi 20. ja 21. aprillil, vahetult V. I. Lenini 97. sünniaastapäeva eel.

Koolisisesed olümpiaadid, taibukate turniirid, õppeainete parimate väljaselgitamine, viktoriinid, konkursid, kirjandusvõistlused, temaatilised õhtud, teadmiste võistlused, ulatuslik osavõtt koolivälistest viktoriinidest (näit. ajalehe «Noorte Hääl» viktoriinid), kohtumised kõrgemate koolide üliõpilastega, oma kooli edukamate lõpetanutega jms. toimuvad pidevalt õppeaasta jooksul ja on nagu teatud ettevalmistavaks faasiks viimasel veerandil toimuvale teaduslikule konverentsile.

Äsjane konverents Pärnu 2. keskkoolis toimus teemal **«Kommunistlik noor täna ja homme».** Õpilaste ettekanded olidki peamiselt kaasaja ja mõningate tuleviku probleemide vallast. Kuna aga oleviku ja tuleviku õigeks mõistmiseks on vaja tunda ka minevikku, siis palusime revolutsioonilise minevikuga silla loomiseks plenaaristungile parteiveterani Vassili Riisi, kes jutustas kommunistlikele noortele sellest teest, mis kommunistidel ja kommunistlikel noortel tuli võideldes läbida kodanlikus Eestis. Paljudest väga huvitavatest üksikasjadest rääkides V. Riis justkui joonistas tänapäeva noorte silmade ette selle põrandaaluse võitleja koondkuju, kelle omadused on vajalikud tänastelegi noortele, kui nad tahavad õigesti mõista oma ülesannet ühiskonnas.

Pärast plenaaristungit jagunesid õpilased (konverentsist võtsid osa kõik 9.—11. klassi õpilased ja 8. klassi kommunistlikud noored, samuti rohkearvuliselt külalisi) seitsmesse sektsiooni: inimestevaheliste suhete, kahe ideoloogia, tänapäeva rindejoone, kommunismi ja isiksuse, matemaatika, astronoomia ja rahvusvaheliste suhete sektsiooni. Ühtekokku kuulati sektsioonides 23 ettekannet, millest silmapaistvamad olid abiturientide S. Golendajeva ettekanne «Inimestevahelistest suhetest», P. Pilve «Miks ei ole võimalik kahe ideoloogia rahulik kooseksisteerimine?», T. Kuldkepi ettekanne Marie Curie elust ja tegevusest, K. Kiburi «Kuu uurimise perspektiividest», 10. klassi õpilase T. Tõniste «Arvsüsteemid», 9. klasside õpilaste M. Kallaste ettekanne poliitilisest olukorrast Ladina-Ameerika maades ja E. Puistama «Raketid Vietnami kohal». Enamikus ettekannetes avaldasid noored huvitavaid mõtteid, näitasid küllaltki asjaliku ja sügava analüüsimise oskust ja tulid põhiliselt õigetele järeldustele.

Omaette peatüki moodustas konverentsil teadmiste võistlus Miina Härma nimelise Tartu 2. keskkooli ja Lydia Koidula nimelise Pärnu 2. keskkooli võistkondade vahel. Sellest räägime eraldi sellepärast, et see oli jällegi osaks tööst, mida tehakse õpilastes huvi äratamiseks teadmiste omandamise vastu. Juba I semestril oli meil huvitav teadmiste võistlus 9. ja 10. klasside vahel. Võitnud 10. klassid kohtusid III veerandil abituuriumiga. Veebruaris aga tegime Tartu 2. keskkoolile ettepaneku kohtuda meie võistkonnaga teadmiste võistlusel järgmiste teemadega: 1. V. I. Lenin 1917. a., 2. Revolutsiooniline võitlus Eestis 1917—1924 ja 1940—1941, 3. NLKP III programm, 4. Tänapäeva nõukogude ühiskonnas üldtunnustatud käitumisnormid, 5. Beethoveni, Gershwini, Ernesaksa ja Valgre elu ning looming, 6. Eesti graafika, 7. Kagu-Aasia sõjatander, 8. 1964. a. olümpiamängud, 9. Tuntumad ladina sentensid. Tartu sõsarkool oli meeleldi nõus ja nii asusid seal ja siin võistkonnad (kummaski 10 õpilast) tõsisesse treeningusse. Võistlus toimus 21. aprilli õhtupoolikul pärast seda, kui töö sektsioonides oli lõppenud ja paremad autorid auhinnad kätte saanud. Peab ütlema, et saalitäis pealtkuulajaid-vaatajaid elas kahe kooli tugevamate «teadjate» rindapistmisele kaasa mitte väiksema põnevusega kui heale spordivõistluselegi. Mõlemad olid võistluseks hästi ette valmistunud, enamikus küsimustes olid kummagi kooli esinduse vastused võrdsed ja ainult pärnulaste õnn esimese paari küsimuse vastamisel viis nad ette ning kindlustas neile ka võidu. Kuid nagu võistkondade kaptenid märkisid, ei ole niivõrd tähtis see, kumb kool võidab, vaid see, et me oleme aluse pannud järjekordsele kasulikule teole, mis tekitas suurt huvi mõlemas koolis.

Pole huvituseta märkida sedagi, et konverentsi teemad ja sektsioonid olid kõigile õpilastele ammu teada, ka olid välja pandud soovituskirjanduse nimestikud sellise arvestusega, et igaüks tutvuks konverentsi eel teda huvitava teema kohta käiva kirjandusega. Vaevalt et kõik õpilased lugesid läbi kogu kirjanduse, aga kahtlemata tutvusid nii mõnedki vähemalt osaga sellest, mida muide oli sektsioonide töös ka tunda.

Pärnu 2. keskkooli konverentsi eelpäeval 20. aprillil oli koolis kõnevõistlus. Igä klass pidi välja panema oma parimaks arvatud kõneleja, kes esines algul kodus ettevalmistatud kõnega ja seejärel pidi võistluse žürii poolt antud teemal 10 minuti jooksul improviseeritud kõnega uuesti kõnepulti astuma. Noored kõnelejad, keda jälgis rohkesti kaasõpilasi ja õpetajaid, esitasid paiguti otse üllatava kõnelejatalendiga toredaid mõtteid.

Kogu konverentsi käik veenis meid selles, et meie tänapäeva noorte, keskkoolide vanemate klasside õpilaste, kommunistlike noorte valdava enamuse ellusuhtumine on terve ja õige, et nad on tublid ja arukad ning suudavad oma mõtteid veenvalt esile tuua ja kaitsta.

Pärnu 2. keskkooli ELKNÜ 40. aastapäeva nimelise komsomoliorganisatsiooni ettevalmistatud ja korraldatud konverents «Kommunistlik noor täna ja homme» oli üheks lüliks organisatsiooni mitmekülgses töös. Ta haaras huvitava tegevusega rohkesti kommunistlikke noori. Võib täie kindlusega öelda, et see üritus teenis kooli parteiorganisatsiooni poolt komsomoliorganisatsioonile püstitatud ülesande — ise teha ja oma tegudest õppida — täitmist. Muidugi olid kommunistlike noorte kõrval õpetajad, enamikus kommunistid, kellele kommunistlikud noored, muide, ei unustanud ka aitäh ütlemast.

A. KULDSEPP,
Pärnu 2. keskkooli õppealajuhataja

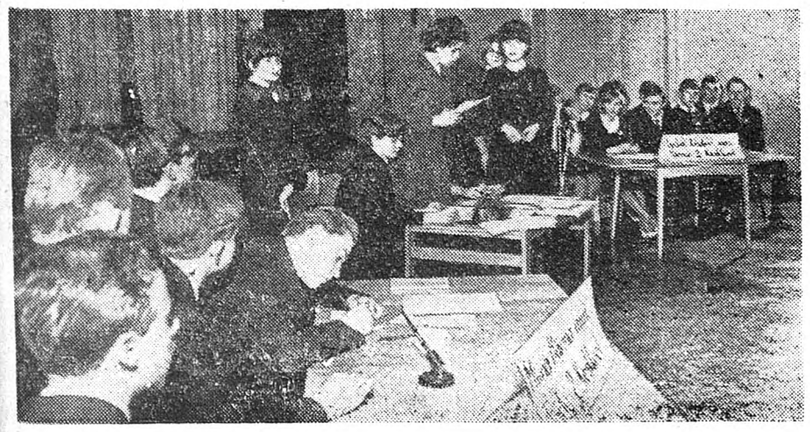

Oma teadmiste ulatuses ja mitmekülgsuses on jõudu proovimas Pärnu 2. ja Tartu 2. keskkooli võistkonnad.

H. Rannau foto

MAIPÜHADE EEL KOOLIDES

** Rakvere 1. keskkoolis korraldati maipühade eel arvukalt mitmesuguseid huvipakkuvaid üritusi.*

Iga-aastane kevadine abiturientide kokkutulek, seekord arvult seitsmes, toimus Rakvere 1. keskkooli ruumes. Siin said kokku noored 11 keskkoolist, kokku 450 abiturienti. Edasiõppimise võimalusi kõrgemates õppeasutustes tutvustasid noortele Tartu Riikliku Ülikooli, Eesti Põllumajanduse Akadeemia ja Tallinna Pedagoogilise Instituudi õppejõud. Keskkoolis oli avatud Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi üliõpilaste tööde näitus. Korraldati veel abiturientide kõnevõistlus. Kunstilist külakosti tõid abiturientidele Pedagoogilise Instituudi muusikaansambel ja EPA isetegevuslased.

Suurejoonelisemateks üritusteks kujunesid koolis sõprusnädala organiseerimine ja noorsoo rahvusvahelise solidaarsuse päeva tähistamine. Sõprusnädala jooksul esinesid temaatiliste vestluste ja näitustega kooli vene, saksa ja inglise keele ringide ning rahvaste sõpruse klubi liikmed. Anti välja seinalehtede erinumbrid, viibiti ühisel sõpruspeol jne.

Kooli näiteringi liikmete esituses esietendus maipühade künnisel A. Kitzbergi draama «Libahunt». Draama lavastamisel aitas koolinoori Rakvere Teatri näitleja E. Grünfeld.

Pioneeridel oli külas vana revolutsionäär E. Nõu, kes pajatas oma mälestustest revolutsioonipäevilt.

28. aprillil toimus koolis 1. mai tähistamise aktus. Külla olid kutsutud tööeesrindlased.

1. mail minnakse ühiselt demonstratsioonile oma kooli puhkpilliorkestri saatel.

** Tallinna 21. keskkoolis avati maipühade eel õpilastööde näitus, kus olid rikkalike väljapanekutega esindatud algklasside, samuti keskmiste ja vanemate klasside õpilaste tööd: näitlikud õppevahendid, mudelid, joonistused, puutööesemed jne. Õpilastööde näitust külastasid elava huviga õpilased ise, samuti õpetajad ja lastevanemad.*

Maipühadeks korrastasid õpilased oma klassiruumid, andes neile pidulikuma ilme. Klassijuhatajad aga vestlesid kodulootundides õpilastega töörahva rahvusvahelise solidaarsuse päeva — 1. mai — teemadel.

Kooli Jaan Anveldi nimelisel 482-liikmelisel pioneerimaleval oli külas vana revolutsionäär Peeter Aabmets. Malevakoondusel võeti pioneeriks vastu 34 uut õpilast ja anti kätte komsomolipileteid 3 õpilasele. ELKNÜ Tallinna Linna Mererajooni Komitee aukirjad tubli töö eest said malevanõukogu esimees M. Leht, malevanõukogu liige S. Valdmets ja oktoobrilaste juht M. Tael.

Maipühade ajal on pioneeridel kavas minna ekskursioonile laevale. Tehakse ka ettevalmistusi küllamineku Pärnu 6. keskkooli, et korraldada ühine koondus selle kooli pioneeridega.

Eile ja täna kogunesid õpilased 1. mai tähistamise aktusele. Kontsertosas esinesid õpilased-isetegevuslased.

** Haapsalu 1. keskkoolis tähistavad õpetajad ja õpilased täna maipühi aktusega, kus antakse autasud õpetajatele ja õpilastele, kes 1966. aastal esinesid edukalt NSV Liidu rahvamajanduse saavutuste näitusel Moskvas. Haapsalu 1. keskkooli autasustati esimese järgu diplomiga. Kooli tootmisõppejuhataja T. Paomets sai kuldmedali ja käsitööõpetaja I. Allik pronksmedali. Näitusest osavõtja medali koos rahalise preemiatega said 15 õpilast.*

1. mail võetakse osa ülelinnalisest miitingust. Õppursportlased aga kaitsevad oma kooli au traditsioonilisel teatejooksul ümber Väikese Viigi.

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline Raamatukogu

KOOL JA LOODUSKAITSE

Inimene tungib ikka enam ja enam looduse saladustesse, kasutab loodusseadusi ja looduslikke ressursse üha rohkem oma tootmistegevuses. Selles mõttes muutub inimese suhtlemine loodusega järjest tihedamaks. Kuid inimeste mõtlematu tegevuse tulemusel võib loomulik looduslik keskkond saada rikutud, inimese suhe loodusega võib halveneda. Suhtumisel loodusesse on suur tähtsus mitte ainult inimesele puhkuse ja esteetilise elamuse võimaldamisel, vaid ka suur majanduslik tähtsus. Tõsi, alati ei ole see nii selge ja käegakatsutav, et seda võiks rublades ettevõtte või ka kogu rahvamajanduse kvartali- või aastabilanssi paigutada. Kuid ka rahvamajandusele teevad mitmed lühinägelikud majandusmehed otse silmanähtavat ja karjuvat kahju loodusega hoolimatult ümber käies, rääkimata kahjust rahva puhkusele ja ainulaadsetele looduse mälestusmärkidele, (mida kõike ei oska me veel rubladeks ümber arvestada).

Ent siin on siiski koht peatuda eelkõige selle probleemi suurel kasvatuslikul tähtsusel. Suhtumises loodusesse väljendub inimese tõeline, sisemine kultuur, kollektiivi ja kogu rahva kultuuritase. Suhtumine loodusesse, kogu rahva ühisvarasse, meie elamis- ja puhkamistingimustesse on ühtlasi suhtumine kaasinimesse. See on ju sügavalt eetiline probleem, isegi inimväärikuse probleem. Kõige rohkem hinnatakse loodust ilu seisukohalt. Looduse osa inimese esteetilise meele kasvatamisel on tõepoolest suur. Looduse ilu peab õppima ja õpetama veelgi rohkem nägema ja hindama, kuid ka kaitsma ja hoidma ning säilitama kogu ühiskonnale ja järeltulevatele põlvedele. Siin pannakse alus tõelisele kodumaa-armastusele, sotsialistlikule patriotismile. Siin, nagu näeme, põimuvad esteetiline ja eetiline, ilmneb isegi inimese tõeline ideeline pale.

Sotsialistliku ühiskonna tingimustes, kus loodus ja loodusvarad on kogu rahva ühisvara, on hoolitsus looduse eest uue ühiskonna ehitamise lahutamatu koostisosa, on hoolitsus inimese eest.

Koolil on loodusesse õige suhtumise kasvatamisel ja looduskaitse propageerimisel väga suur osa. Tõsi, need küsimused esinevad meie õppeprogrammides, peamiselt koduloos, geograafias ja bioloogias. Koolides korraldatakse looduskaitsepäevi, metsapäevi, õppekäike ja matku looduse rüppe. Noorte rohelised patrullid on looduse kaitsel.

Kuid see töö vajab süvendamist, sügavamat läbimõtlemist ja süsteemikindlamat käsitlust, ta nõuab õigusega endile kindlamat kohta kogu kasvatustöö süsteemis. Eesti NSV Looduskaitse Komisjoni IX laiendatud pleenum oma resolutsioonis (oktoober 1966) juhtis õigusega tähelepanu puudustele koolide töös looduskaitse ideede propageerimisel ja koolinoorte ning kogu avalikkuse kasvatamisel. Ülesanne ei piirdu koduloo-, geograafia- ja bioloogiatundidega, ega ka kooliaiaga. See on kogu pedagoogilist kollektiivi hõlmav ülesanne — tunnis, kooli vahetus ümbruses ja väljaspool kooli. Koolid peaksid oma hooldamise alla võtma haljasalasid ja parke, aitama neid korrastada ja säilitada, rajama noorte kätega rohkem uusi parke, puiesteid, hoolitsema loomade ja lindude eest. Nüüd, kus Suure Oktoobri 50. aastapäev on lähedal, on vaja erilise hoole ja agarusega planeerida ja haljastada koolide ümbrus, aidata kaasa asulate haljastamisele. Ka lastevanemad tõmbame kaasa.

Loodus on meie suur ja helde sõber. Kasvatagem noorsugu austuse, armastuse ja heaperemehelikkuse vaimus looduse suhtes.

F. EISEN,
Eesti NSV haridusminister

Looduskaitsealase töö lähtekohti koolis

Kogu meie ühiskond, sealhulgas ka koolid, valmistub ette väärikalt vastu võtma Nõukogude riigi 50. aastapäeva. Tähistades suurt juubelit, meenutame seda hiiglaslikku edu, mis Nõukogudemaal on möödunud aastakümnete käigus saavutatud. Me ei unusta siinjuures, et selle edu aluseks nii rahvamajanduse kui ka kultuuri alal on esimese sotsialismimaa rajaja V. I. Lenini ettenägelikud mõtted ning taotlused. Oma kõikide muude murede juures rahva heaolu ja riigi võimsuse pärast osutas Lenin suurt tähelepanu ka looduskaitse küsimustele. Tuli ju säästa rahvale, kes oli astunud oma kodumaa looduse ainsa peremehe osasse, looduslikke ressursse nii olevikus kui ka järgnevateks ülesehitustöö aastateks.

Siinkohal pole võimalusi kommenteerida osagi Vladimir Iljitši allakirjutatud dekreete ja korraldusi metsa kaitseks, kalapüügi reguleerimiseks, jahimajanduse ratsionaalseks rakendamiseks, tema otsest abi kaitsealade loomisel ning teaduslikus mõttes ainulaadsete loodusobjektide säilitamisel. Saame vaid märkida, et Lenini seisukohad looduskaitse kui riikliku tähtsusega ürituste kompleksi suhtes on maksvad ka tänapäeval.

Jätkata Lenini alustatud tööd looduse ja selle rikkuste hoidmisel rahva jaoks on ka tänapäeva põlvkondade ülesandeks. Kaasajal on viimane hädavajalik, kuna ekspluateeritakse ju loodust laiahaardelisemalt kui kunagi varem. See toimub meie ühiskonna tarvete rahuldamise huvides ülikiires tempos ja seniolematutes mastaapides.

Ei vaja vististi üksikasjalikku kommenteerimist seegi, et ükski looduskaitsealane säte, eeskiri ega korraldus ei oma küllaldast efekti, kui selle vajalikkusest pole teadlik iga kodanik. Vähe sellest: kogu ühiskond peab looduskaitse abinõude ellurakendamisele aktiivselt kaasa aitama. Siit tuleneb looduskaitse propaganda laia haarde vajadus ja selle suur kasvatuslik tähtsus. Ülesanne seisneb igas inimeses õige vaate kasvatamises loodusele. See kasvatustöö peab algama juba lapse varajases eas, tema koolieelsel perioodil perekonnas, lasteaias või päevakodus. Edasi võtab niisuguse vastutusrikka töö enda peale kool. Iga noormehe või neiu teadvuses peab olema juurdunud tõik: loodus kuulub kogu rahvale, ta ei ole üksiku kodaniku päralt ja looduse heakorra, ilu ning rikkuste säilitamise eest tuleb seista, vastavalt oskustele ja võimalustele, igaühel.

Kuidas kool seda temale seatud vastutusrikast ülesannet siis täidab? Teatavasti on see juba ette nähtud kooli õppeprogrammides ja vastavates seletuskirjades. Nendest ilmneb, et looduskaitsealane selgitustöö on kasvatuslik probleem, mis tihedalt põimub õpilaste töösse nii ainetundides kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses. Looduskaitse koolis — see pole bioloogia ega muude õppedistsipliinide eri teema. Looduskaitse elemendid peavad kuuluma ainetundide materjali hulka, peavad süvenema õpilaste ühiskondlikult kasuliku töö praktikas ja saama kinnitust igasuguste looduskaitsealaste ürituste kaudu.

Nagu näitavad pedagoogide endi ning mitmesuguste looduskaitse organite ja ühiskondlike organisatsioonide kogemused (kui nad on kokku puutunud sellekohase kasvatustöö korraldamisega koolis), võib töös näha edu järgmiste põhiliste momentide arvestamisel:

1. Looduskaitsealane töö õpilastega on laialdane ja mitmepalgeline. Seepärast ei tohi ta lasuda näiteks ainult koduloõpetaja (algklassides) või bioloogia- resp. geograafiaõpetaja (keskkooli osas) õlul, olla vaid klassijuhataja või vanempioneerijuhi korraldada. See töö peab olema kogu kooli kollektiivi mureks, kooli direktsiooni igakülgsel toetusel. Looduskaitse ürituste korraldamisel on alati soovitav kaasa tõmmata lastevanemaid, kooli šeffe, lähima ühismajandi, kohaliku raamatukogu või klubi, metskonna jt. töötajaid ning spetsialiste. Selles võiks võtta eeskuju näiteks Märjamaa keskkoolist, Puiatu, Võru 2. 8-klassilisest ja teistest koolidest.

2. Looduskaitse propaganda, kõnelemata sellest, mis toimub õppekava alusel juba tundides, ei tohi olla kampaanialik, vaid see peab kulgema aastaringselt. Töö edukus oleneb suurel määral vastava plaani õigeaegsest koostamisest ja üksikasjalikust läbiarutamisest õppenõukogu koosolekul, ka pioneerimalevas või kooli komsomoli-algorganisatsioonis (Tõrva ja Väike-Maarja keskkool, Paunküla 8-klassiline kool).

3. Looduskaitse ideede juurutamine pole efektiivne, kui see ei toimu seoses praktilise tegevusega, vaatlustega elavas looduses. Seepärast on hinnatav just selline töö, kus õpilased on aktiivselt heakorrastamas ümbritsevat loodust, haljastamas naaberkolhoosi ümbrust, istutamas kooli ümber lilli; loomas uusi loodusrikkusi ja võtmas osa töödest kalamajandis, valvamas looduse ilu ning rikkuste säilimist. Seda laadi looduskaitsealane tegevus leiab meie koolides viljelemist juba väga ulatuslikult. Võib tuua näiteid nn. koolimetskondadest (Muraste ja Rakvere 2. 8-klassiline kool ning Kanepi keskkool); õpilaste abist jahimajandusele (Sausti, Koigi, Kambja 8-klassiline kool jt.); koolinoorte valvest kalarikkuste hoidmisel (Aegviidu, Martna, Kodasoo jt. koolid); majandite ja asutuste territooriumide haljastamisest ning parkide rajamisest (Oru, Puiatu, Krabi, Lustivere ja teised koolid). Veel enamgi. Teatud liiki praktiline töö looduses on muutunud paljudes koolides endastmõistetavaks asiaks. Nii on Paunküla 8-klassilise kooli pioneerimaleva igakevadiseks tööks Paunküla veehoidla ümbruse korrastamine; Kosejõe internaatkooli loodusesõbrad hoiavad oma hoole all metsakvartali, kus juba aastaid tehakse tähelepanekuid metsloomadest ja hoolitsetakse talvel jahifauna eest. Kurtna algkooli õpilaste mureks suvel on Kurtna linnukasvatuse territooriumi lillepeenarde hooldamine; aastast aastasse kasvatatakse Saku, Puiatu, Kurenurme jt. koolide õppekatseaedades dekoratiivtaimi, et hiljem neid välja jagada õpilaste koduaedade ja naaberkolhoside ümbruse ilustamiseks. On saanud traditsiooniks, et Alavere 8-klassilise kooli naturalistid külastavad igal aastal Aegviidu keeluala, et seal uurida kobraste tegevust, lindude pesitsemist väljapandud pesakastides jne.

Kokku võttes võiks veel märkida seda, et iga aastaga intensiivistub looduskaitsealane teadlik ja ajakohane kasvatustöö koolides, sisukamaks muutuvad koolide rapordid osavõtust sellekohastest olümpiaadidest, viktoriinidest ja konkurssidest, võib täheldada ka mõnesugust õpilaste käitumise paranemist looduses. Siin on vilja kandnud eesrindlike koolide tublide saavutuste populariseerimine ja kogemuste vahetamine nii õpetajate vahel kui ka õpilaste endi hulgas laagrites ning kokkutulekutel.

Muidugi ei saa saavutatuga veel kaugeltki rahule jääda. Esineb paljugi laitmisväärset koolinoorte suhtumises neid ümbritsevasse looduslikku keskkonda. Koolid pole veel küllaldaselt kaasa tõmmanud lastevanemaid, pole neile tutvustanud seda tööd looduse heaks, mida nende lapsed teevad, neilt palunud abigi mitmesuguste looduskaitsealaste ürituste korraldamisel koolis, nagu: näitused, massiüritused, looduskaitsepäev, lindude päev jms. Pole kõige selle kaudu populariseerinud looduskaitse ideed ka vanema põlvkonna hulgas. Kahjuks pole ka veel kõikide õpetajate bioloogiaalased teadmised, just nimelt elava looduse tundmine, vastaval kõrgusel.

Kool ja kodu peavad, olles pidevalt tihedas kontaktis, jõudma veendumusele: looduskaitse idee propageerimine on õppe- ja kasvatusprotsessi lahutamatu osa.

V. VOORE

Kaks jalutuskäiku linna haljasaladele

Me oleme tallinlased ja armastame oma kodupaika. Me rõõmustume kõigest, mis linna kaunidust suurendab, eriti parkide rohelusest ja muruplatside haljusest.

Ei saa küll vaga uhkustada kodulinna parkide ja haljasalade rohkuse üle, kuid meie linna eripärasuseks on, et haljasalasid tekib ühtsoodu juurde: uute ehituste ette, majade blokkide vahele, kõikjale, kus vähegi annab teha.

Koolides õpetatakse lastele, et pargid ja haljasalad on linna ilu ja uhkus, et puude ja põõsaste rohelus puhastab õhku. Loodusearmastuse süvendamiseks tegutsevad koolides noorte naturalistide ringid, pioneeride roheline patrull jne. Alles hiljaaegu loendas Tallinna 6. keskkooli õppealajuhataja J. Žarkova üritusi, mida õpilastele on korraldatud looduse vastu armastuse kasvatamise huvides. On toimunud ülekoolilisi vestlusi ja loenguid, vastavateemalisi klassijuhatajatunde, koolis on olemas pioneerimaleva roheline patrull. Õpilased hoolitsevad otse kooli külje all asuva haljasala, Pioneeride pargiks nimetatud väljaku korrashoiu eest.

Kui tänuväärne töö mitte üksnes looduse ilu säilitamise, vaid ka noore isiksuse kujunemise huvides. Sellepärast kutsun Teid, lugupeetav lugeja, koos endaga väikesele jalutuskäigule, et saaksin Teile näidata, missugust vilja on kandnud kooli selgitustöö, kuidas õpilased hoolitsevad Pioneeride pargi ja teistegi haljasalade eest.

Niisiis, me sammume piki Kreutzwaldi tänavat, möödume trükikoja «Oktoober» uuest ehitusest, jätame seljataha 6. keskkooli hoone ja olemegi Pioneeride pargis. See on suhteliselt noor, tänavast põõsastaraga eraldatud haljasala, mille puud-põõsad pakuvad puhkajale suvel meeldivat varju, kirevad püsililleepeenrad ja haljad muruplatsid rõõmustavad silma. Ja mis meid veel paelub? Koolimaja uksed paiskuvad valla ja sealt tuiskab õue trobikond poisse ning tüdrukuid. Mõned kannavad käes reha, teised labidat, kõblast või muud aiatööriista. Kuhu nad lähevad? Õpilased jaotatakse rühmadesse. Tööriistad käes, suunduvad lapsed pargi igasse külge. Astume lähemale ja saame õpetajailt (vahepeal on neid juurde tulnud) teada, et see on järjekordne töötund pargis. Talve jooksul maha sõtkutud kohad muruplatsil kaevatakse üles ja tasandatakse.

«Jah,» ütleb üks õpetajaid kahetsevalt, «leidub veel ulakaid, kes otse üle muruplatsi joostes sealt laiade ribadena rohu on maha tallanud. Need kohad tuleb üles kaevata.»

Mõnedes paikades on tänavaäärne elavtara ulakate ja hoolimatute laste (ka täiskasvanute!) käe läbi kannatada saanud. 6. keskkooli noored loodusesõbrad on praegu usinasti tegevuses, et inetud tühjad kohad elavtaras kõrvaldada. Suuremad õpilased kaevavad augu, väiksemad istutavad sellesse uue põõsa. Istikud saadi Haljasalade Trustist. Nooremad lapsed puhastavad elavtara kuivanud okstest ja kobestavad mullapinda. Sealgi on talvel pahandust tehtud. Lausa rõõm on töökaid noori loodusesõpru vaadelda! Püsililleepeenra kallal askeldavad väiksemad poisid-tüdrukud.

Kuid läheme nüüd edasi. Seal seisab kooli direktori asetäitja G. Petrušin. Ka direktor G. Zotov on jätnud muud toimetamised-tegemised ning tulnud õpilaste tööd vaatama.

Noori loodusesõpru kasvatatakse siin ilmselt kasulike tegude najal.

Kuid astume natuke edasi, pöörame Aspe tänavale. Sealgi on väike haljasala, noor alles tärkavas roheluses plats ulatub otse 3. kaheksaklassilise kooli värava ette. Sealgi näeme õpilasi korrastustöödel. Et möödakäijaist keegi ettevaatamatult noorele murule ei astuks, on lapsed sellele ajutise tõkke ette teinud. Selleski koolis paistavad looduskaitse küsimused au sees olevat. Kuuldavasti käivat ka 3. kooli rohelise patrulli liikmed nii Aspe tänava haljasalal kui ka Pioneeride pargis patrulleerimas.

Kuidas peaksime hindama nende tublide koolide kasvatustööd looduskaitse alal? Ei, ei, lugupeetav lugeja, ärge tõtake... Suureks kahetsuseks peame Teile ausalt üles tunnistama, et säärast vaatepilti me oma jalutuskäigul ei leia. Mitte sinnapoolegi.

Kuid palume teid nüüd uuesti sinna vaatama, kuidas on asi tõepoolest. Mida me näeme? Pioneeride park on küll Tallinna sisse tallatakse, kuidas põõsastelt oksi murtakse ja siis teele visatakse. See kestab iga päev. Väga paljud õpilased ei kasuta kõndimiseks selleks mõeldud laiu teid, vaid muru äärt. Peatee äärde liumäe kõrvale on seetõttu tekkinud lai mahasõtkutud paljand. See on pargi raske iluviga, nagu rõugearm armsas lapsenäos. Tallinna 6. keskkooli mitmed õpetajad käivad küll iga päev pargist läbi, kuid ei märka midagi!?

Palun Teid, lugupeetud lugeja, astuda koos minuga selle kooli uksest sisse, kus meile ennist kangastusid lapsed, keda nagu oleks suunatud parki töötama, omade kätega ilu looma, et õppida loodust armastama ja hoidma.

Kooli direktor G. Zotov on seda laadi mees, et ta ei võta jutulegi, enne kui me pole tutvunud arvudega, päevade ja tundidega, mille vältel on õpilased pargis töötanud.

«Aga kus on selle töö tulemused: reaalsed, silmaganähtavad ja kasvatuslikud, mis ilmnevad õpilaste käitumises?» küsime temalt.

«Ei, ei ilma arvudeta pole meie kõnelusel mõtet!» tõrjub direktor.

Olgu pealegi. G. Petrušini käest saame arvud: 7 klassikomplekti 8 päeva jooksul. Sedagi mööduvad õppeaastal. Aga tulemused? Ta tunnistab, et töö lastega peaks olema tõepoolest pidev, paremini korraldatud. Me vaatame nüüd üheskoos, kuidas õpilased hoolimatult muru tallavad, elavtara põõsaste vahelt läbi poevad, noori võrseid maha sõtkudes. Me näeme rohkemgi, kuidas lapsed põõsaste okstel kiiguvad, lillepeenardel jooksevad. Selle asemel et teisi korrale kutsuda, kahjustavad rohelise patrulli liikmed ise loodust. Et mitte üldsõnaline olla, toome näiteks V. Krõlovi (4. kl.), O. Ratkovskaja (5. kl.), G. Otsa, H. Vladimirovi 7. kl. ja paljud teised.

Mida loevad arvud, kui nende taga pole häid tegusid? Haljasalade osakonna töötajad V. Nõmberg ja A. Rammo kinnitavad, et õpilaste mullustest töötundidest haljasalal oli vähem kasu kui kahju, sest töö ei olnud õigesti organiseeritud.

Tänavu ei ole koolis pargi looduskaitsega suurt tegelda saadud, sest pole olnud mahti?! Pealegi ei pea õppealajuhataja J. Žarkova looduskaitset üldse enda ülesandeks, see olevat bioloogiaõpetaja asi. Direktori suhtumine asjasse on selge: tema mõistab nähtavasti ainult arvude keelt.

Kui direktor G. Zotov neid ridu juhtub lugema, siis pahandab ta kindlasti: «Lubage, milleks hädakella lüüa? Selles pargis käivad kõik inimesed, mitte üksnes meie! Ka teiste koolide õpilased.»

Teame, teame. Selleks me hädakella löömegi, et kahjuks on olemas teisigi koole, kus looduskaitsealast tööd tehakse pinnapealselt ja otsustatakse selle üle formaalsete näitajate varal. Nii ja nii palju...! Ma ei ole arvude vastu, kuid nende taga olgu teod. Jalutuskäigud haljasalale meid ei rõõmustanud.

Me oleme tallinlased ja tahame näha oma kodulinna järjest kaunimana. Õpetagem lapsi linna haljasalade ilu nägema ja mõistma, seda ise looma, hoidma ja kaitsma. Tehkem seda täie vastutustundega, isikliku eeskuju najal.

U. KARD

Otsejoones läbi Tallinna Pioneeride pargi hekkide — niisugune on paljude Tallinna 6. keskkooli õpilaste koolitee.

E. Saare foto

Märjamaa keskkooli traditsioonid

Ilma ülearuse optimismita võib öelda, et viimastel aastatel on õpilaste huvi bioloogia vastu suurenema hakanud. Looduse tundmaõppimine toimub avaramates tingimustes — klassist ja kooliaiast on mindud kaugemale — võimalikult metsa, mereranda, jõe äärde, rabasse. Õppekäikudel käiakse meeleldi, ja ka õpilaste tähelepanu ning vaatlemisoskus on pisut paranenud. Sellest siis ka see, et teadmised pole ainult raamatust, vaid praktikas kogetud ja kinnistatud.

Looduse selline, ütleksin loomupärane õpetamine ja tundmaõppimine soodustab loodusehuviliste arvu kasvu. Teisest küljest muutub teadmiste kasvuga loodusest ka suhtumine loodusesse ja arusaamine looduskaitsest.

Seda silmas pidades oleme Märjamaa keskkoolis püüdnud kasvatustöösse lülitada võimalikult üritusi, mis õpilaste tähelepanu loodusele viiksid, ja viimastel aastatel ongi need enamiku koolikollektiivist kaasa tõmmanud. On juurdunud rida igaaastasi ülekoolilisi ja klassist klassi minevaid looduskaitsealaseid töid ja üritusi, millest pisut lähemalt.

Nii nagu looduse õpetamine on kõige efektiivsem elaval materjalil, saavad ka looduskaitse mõte ja praktiline olemus inimestele — olgu nad noored või täiskasvanud, kõige omasemaks siis, kui nähakse tegelikkuses, mida kaitse annab, milleks see on vajalik. Seda nii headel näidetel kui ka kahjuks veel esinevatel looduse rikkumise juhtudel.

Loodusesse õige suhtumise ja ilumeele kasvatamisel on kooliümbrusel ja ruumide kujundusel oma osa. Alustasime kooliümbruse kujundamisest ja korrastamisest. Peame oluliseks, et kooliümbrus mõjuks oma avaruse, murude ja lillelaikudega kaasaegselt. Ruumides saab palju ära teha toataimede ja akvaariumidega. Elavnurgale, millel koolis on juba ligi kahekümneaastane iga, tahame edaspidi rohkem ruumi anda.

Hea maitse peab koolist ka kodudesse minema. Sel eesmärgil on kooliaed olnud igal aastal alevi asutuste ja õpilaste kodude lilleistikutega varustajaks.

Igakevadisest ja -suvisest õppepraktikast on aega võetud taimede määramise õppimiseks, looduslikult huvitavate objektide kirjeldamiseks ja õppekäikudeks veekogude äärde. Programm ja marsruudid on klassidele kindlaks määratud lähemalt kaugemale, ja nii, et kõige kodukohas looduslikult huvitava ja kauniga jõutaks kooliaastate jooksul tutvuda. Alates käesolevast kevadest on üks niisugune bioloogiat ja looduskaitset populariseeriv käik kavas ka abiturientidega. Traditsioonilised on algklasside matkad Pühajõe allikatele, 1905. a. revolutsioonisündmuste paika Haimresse; viiendad klassid käivad Konovere jõe ääres ja linnamäel jne.

Looduskaitset silmas pidades on kehtestatud ranged nõuded matkadele ja laagritesse minejatele. Neid tuletatakse meelde ohutustehnikast instrueerimisel (tulekaitse, laagripaikade valik, kütte muretsemine ja kollektsioonideks materjalide kogumine). On saanud loomulikuks, et laagrisse võetakse kaasa telgivaiad ja küte. Matkadel ja ekskursioonidel on kompleksne iseloom ning nende kavas on alati ka tähelepanu juhtimine loodusele. Saaremaa ja Lääne-Eesti marsruudid ongi valitud looduskaitse-objekte mööda.

Lindude ja looduskaitsepäevad on olnud rohkem töö- kui pidupäevad: pesakastide väljaviimine, heakorrastustööd ja istutamine. Toimuvad ka kohtumised metsameestega, loodusteadlastega ja kinofilmide demonstreerimine; on välja pandud fotonäitusi.

Viimastel karmidel talvedel on loomade lisasöötmine olnud endastmõistetav. Koos kohaliku metskonna töötajatega ja jahimeestega viidi söödasõimedesse heinu, lehiseid ja juurvilja. Pioneerimalev hoolitses selle eest, et õpilaste kodudes oleksid lindude söögimajad. Malevanõukogu trükis talviste matkade ja loomade toitmise retkede mälestuseks käisemärgid «Talv 1966» ja «Talv 1967». Vajaduse järgi käib loomade ja lindude hooldamine edaspidigi.

Eelmisel õppeaastal valmistas kooli kunstiring esimesed plakatid «On sul kodus lindude söögimaja?» ja «Abistame metsloomi!». Sel aastal aga toimus konkurss looduskaitse plakatitele. Kunstiringis ja -klassides valmis huvitav ja suur valik plakateid. Õpilaste omaloomingu näitusel oli neid väljas ligi sada. Parimad plakatid jäävad õppevahenditena kasutamiseks ja väljapanemiseks lindude ning looduskaitsepäevadel koolis, lasteraamatukogus ja kultuurimajas. Pole kahtlust, et nendel plakatitel on kasvatuslik mõju.

Uudse üritusena on toimunud bioloogiapäevad.

Kui tahetakse õhutada noorte bioloogiaalast klassivälist tööd, on otstarbekas selliste päevade korraldamine, et anda noortele vaatlejatele ja uurijatele võimalus oma tööd tutvustada, esineda. Looduskaitse küsimused on neil päevadel enesestmõistetavad. Meeleldi on päevade korraldamisele kaasa aidanud vabariigi juhtivad loodusteadlased.

Oleme Märjamaa keskkoolis arvamusel, et looduskaitset koolis ei saa vaadata lahus kogu kasvatus- ja õppetööst. Samuti pole see lühiajaline kampaania.

H. JÕGISALU

FENOLOOGILISI VAATLUSI

Juba mõnda aastat võtavad vabariigi õpilased aktiivselt osa fenoloogilistest vaatlustest. Mida vaadelda? — sellele annab vastuse spetsiaalselt õpilaste jaoks J. Ellarti ja H. Veromani väljatöötatud vihik «Vaatleme loodust». Kuidas vaadelda? — selles osas peaks teataval määral abistama Eesti NSV Noorte Naturalistide Keskmaja poolt 1967. a. trükis ilmunud brošüür «Tunne loodust», mis sisaldab muu hulgas ka kirjeldusi fenoloogilistest vaatlustest. Brošüüris on veel juttu mele kahepaiksetest ja roomajatest, sellest, kuidas ära tunda nahkhiiri. On räägitud viljade ja seemnete levimisest ning loomade jälgedest lumel. Nimetatud brošüür on jõudnud koolidesse.

Vihikust «Vaatleme loodust» ilmus 1966. a. kordustrükk. Uudsena on selles endiste rebitavate lehtede asemel üksikute tähtsamate liikide kohta trükitud vaatluskaardid, mis kohe pärast täitmist tuleks kiiresti Naturalistide Keskmajale ära saata. Selline kaardisüsteem võeti kasutusele just sellepärast, et saada võimalikult kiiresti ja hulgaliselt andmeid vabariigi erinevatest kohtadest esimeste rändlindude või esimesena õitsemist alustanud taimeliikide kohta. Seega siis on antud juhul oluline kiirus ja just esimeste isendite tabamine.

Väärtusetu on selline kaart, mis jõuab kohale alles kuu aega pärast vastava liigi nägemist, nagu seda juhtus Kilingi-Nõmme keskkooli 7. klassi õpilase A. Puusepaga, kes nägi meile saabunud andmete põhjal esimesena vabariigis põldlõokest — 26. veebruaril. Kaart aga jõudis meile 23. märtsil. Nilsuguseid näiteid oleks veel teisigi.

Põldlõokese saabumise kohta on laekunud andmeid 303 õpilaselt vabariigi eri paikadest. Rohkesti on vastuseid Harju, Jõgeva, Valga, Võru, Rapla jt. rajoonidest. Varematel aegadel olid Saaremaa kooliõpilased esimeste vaatlejate ridades, tänavu aga on ainult Orissaare internaatkoolist saabunud üksainus kaart põldlõokese saabumise kohta. Vähe on andmeid ka Hiiumaa, Paide, Põlva ja Kohtla-Järve rajoonist.

Praeguseni saabunud materjali põhjal on esimest õitsvat paiselehte näinud Võru rajoonis Kalka 8-kl. kooli õpilane (15.03.) ja sarapuu toimlemise pani esimesena kirja Haapsalu rajooni Palivere algkooli 3. klassi õpilane A. Leppmaa (16. 03.). Võimalik, et need ei olegi veel kõige esimesed õied nimetatud rajoonides, sellepärast siis tahakski näha, et need kaardid kiiremini täidetult tagasi saabuksid.

Eespool oli juttu kevadfenoloogiast ja vaatluskaardid, mis kohe pärast täitmist tuleks kiiresti Naturalistide Keskmajale ära saata. Selline kaardisüsteem võeti kasutusele just sellepärast, et saada võimalikult kiiresti ja hulgaliselt andmeid vabariigi erinevatest kohtadest esimeste rändlindude või esimesena õitsemist alustanud taimeliikide kohta. Seega siis on antud juhul oluline kiirus ja just esimeste isendite tabamine.

Eespool oli juttu kevadfenoloogiast ja vaatluskaartidest. Fenoloogilisi vaatlusi aga tuleb teha aastaringselt vihiku «Vaatleme loodust» põhjal. Rõhutaksin siinkohal veel kord, et seda võib täitmiseks anda nii üksikutele õpilastele või teha seda kogu ringiga, kusjuures teatud liigid on õpilaste vahel ära jaotatud. Vihik aga kajastab koondandmeid.

Fenoloogiliste vaatluste tegemisel tuleb õpilasi pidevalt juhendada ja kontrollida, alles siis saame tõepärased ja usutavad andmed.

Vihikut «Vaatleme loodust» ootame kas täielikult või osaliselt täidetuna 1. detsembriks.

A. ÕIGE,
ENSV Noorte Naturalistide Keskmaja metoodik

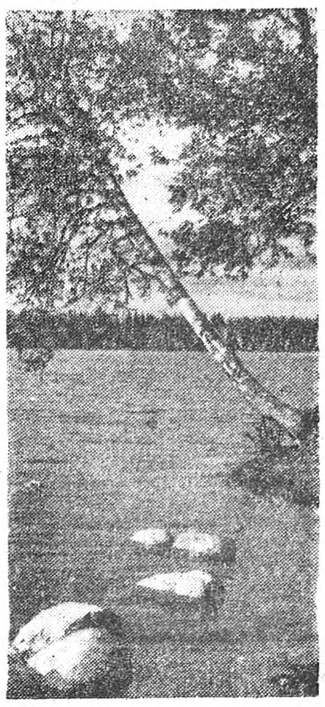

Tallinna Roheline Vööndi metsamajandis käib praegu uute metsakultuuride istutamine. Selles töös on headeks abilisteks ka pealinna koolide õpilased.

Pildil: Tallinna 45. keskkooli õpilased istutavad puid metsatehniku A. Sajankini näpunäidete järgi.

A. Aastalu foto (ETA)

Kahest eelnenud ja kahest järgmisest aastast

HARIDUSALA, KÕRGEMATE KOOLIDE JA TEADUSLIKE ASUTUSTE TÖÖTAJATE AMETIÜHINGU HILJUTINE VI VABARIIKLIK KONVERETS toimus meie sotsialistliku riigi juubeliaastal. Aastal, mil kõik meie maa asutused ja organisatsioonid — kogu nõukogude rahvas — teevad kokkuvõtteid saavutatust ja kavandavad järjekordseid ettevõtmisi edasiliikumiseks kommunismile.

Möödunud aruandeperioodi suursündmuseks oli NLKP XXIII kongress, mis seadis kõigi haridusala töötajate ette suure ülesande: viia käesoleval viisaastakul põhiliselt lõpule üleminek üldisele keskharidusele. See on ulatuslik töö, mis nõuab õppe- ja kasvatustöö edasist parandamist, koolide materiaalse baasi tugevdamist, õpetajate kvalifikatsiooni tõstmist, uute õpikute väljaandmist, üldsuse osa suurenemist koolielus. Oma kindel osa ja koht on võitluses kõige selle eest ka Eesti NSV Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingul, kuhu kuulub praegu 915 algorganisatsiooni 44 782 liikmega.

Konverentsil tõsteti esile ametiühingu Kohtla-Järve, Jõgeva, Pärnu ja Viljandi rajoonikomiteed. Tartu linnakomiteed jt., kus on hoolega tegeldud ametiühingu liikmete poliitilise ja metoodilise enesetäiendamisega, pedagoogilise propagandaga, pedagoogide edasiõppimise, nende töökoormuse ja muu vajalikuga. Eelmise aruandeperioodiga võrreldes on elavnenud ka ametiühingu Valga, Haapsalu ja Harju rajoonikomitee ning Pärnu ja Narva linnakomitee õppe- ja kasvatustööalane tegevus. Sisuka tegevuse poolest on paistnud silma Alatskivi ja Paide keskkooli, Kergu, Tallinna 33. ja teiste koolide ametiühingukomiteed.

Kui nüüd arvude ja faktide keelt kõnelda, siis võiks möödunud kahe aasta kohta kosta järgmist.

● Möndagi on saadetud korda sotsialistlikus võistluses meie koolide ja lasteasutuste uueks õppeaastaks ettevalmistamisel. 1965. aastal tulid selles võitjaiks Tallinna Mererajoon, Tartu rajoon ja Pärnu linn, 1966. aastal aga Rapla, Valga ja Paide rajoon. Sotsialistliku võistluse käigus ehitati ülemöödunud aastal plaaniliste ja üleplaaniliste kapitaalremondi summade arvel klassiruume 6220 õpilasele ja mullu 3404 õpilasele. Muretseti uusi õppevahendeid, sisustati kabinette jne.

● Ametiühingud on palju ära teinud ka töötajate kasvatamiseks kunstivahendite, sealhulgas kunstilise isetegevuse kaudu. Häid tulemusi on siin saavutatud Adavere koolis, Otepää keskkoolis ja mujal. Isetegevuse ülevaatuste, agitatsioonibrigaadide konkursside jmt. korraldamise poolest on tublilt tegutsenud ametiühingu Valga, Tartu, Harju, Jõgeva jt. rajoonikomiteed. Tartus on ühiskondlikus korras loodud õpetajate klubi, kus aruandeperioodil leidis aset 21 klubiõhtut.

● Aruandeperioodil paranes ka laste suvepuhkuse korraldamine. Kui 1965. a. oli avatud 4 laagrit 1124 õpilasele, siis mullu organiseeriti 6 üldtüüpi pioneerilaagrit 1134 õpilasele, kusjuures esmakordselt suudeti rahuldada kõiki soovijaid. Möödunud kahel aastal korraldas Haridusministeerium ametiühingu summade arvel internaatkoolide ja vanemate klasside õpilaste laagreid kokku 2302 õpilasele. Mullu avati esmakordselt ka sanatoorset tüüpi laagreid 500 õpilasele.

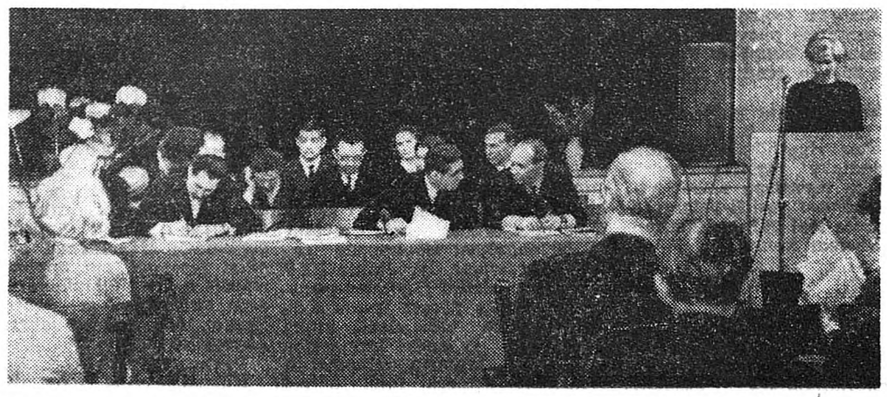

Sõna aruandeks oli vabariikliku komitee esimehel E. Kaasil.

● Kahe aasta jooksul on käinud turistidena välismaal 514 õpetajat. Keelepraktika saamise eesmärgil korraldati saksa keele õpetajaile ekskursioon SDV-sse.

● Kehakultuuri ja spordi alal väärib nimetamist ametiühingu liikmete suvespartakiaad, mille lõppvoorust Pärnus võttis osa 650 inimest. Nii arvukat osavõttu pole meil seni olnud.

● Nii mõndagi on tehtud elamu-heaolu alal. Vabariiklik komitee analüüsis aktiivi kaasabil meie ametiühingu liikmete korteritingimusi ja maaõpetajatele tasuta kommunaalteenuste andmise vajadust. Arutanud seda eelnevalt oma pleenumil, informeeris ta sellest siis Eesti NSV Ministrite Nõukogu, kellelt taotleti tasuta kommunaalteenuste andmise laiendamist kõigile maal töötavatele pedagoogidele ja nende perekonnaliikmetele. Nüüd ongi sellekohane määrus juba ilmunud. Edaspidi hakatakse maaõpetajatele kortereid koopereeritult ehitama.

● Pedagoogide töö- ja õppiva noorsoo õppimistingimused on märgatavalt paranenud seoses sellega, et kahe aasta jooksul anti käiku 16 uut koolimaja ja 44 juurdeehitist.

● Riiklikuks sotsiaalkindlustuseks eraldatakse aasta-aastalt järjest rohkem summasid. Kui 1965. a. näiteks oli dieettoitlustamiseks ette nähtud 1600 rubla, siis mullu oli see summa 4300 ja tänavu 5600 rubla. On suurenenud ka haridusala töötajaile antavate sanatoorsete ja puhkekodu tuusikute arv. Lisaks neile on vabariiklik komitee organiseerinud hooajalise puhkekodu Pärnus ja Loksal, kus kahe aasta jooksul puhkas ja ravis end kokku 1068 töötajat.

Niisugune on põgus pilk tehtule. Tehagi on aga veel väga-väga palju. **AMETIÜHINGUORGANISATSIOONIDELT OODATAKSE SENISEST TÕHUSAMAT KAASABI** koolikohustuse sisuliseks täitmiseks, õppeedukuse parandamiseks (käesoleva õppeaasta esimesel poolel ei jõudnud meil edasi üle 15% õpilaste üldarvust), kooli ja kodu koostöö tihendamiseks, õpetajate teadmiste taseme tõstmiseks (kõrgema hariduseta õpetajate erikaal on koolides väga suur, paljudel kaugõppijail on võlgnevusi jne.), selgitustööks noorte 9. klassis edasiõppimise vajaduste kohta (möödunud õppeaastal ei tulnud me selle ülesandega rahuldavalt toime), tööliis- ja maanoorte koolide kompiekteerimise parandamiseks. Samuti on ametiühingu kohalikel komiteedel vaja tugevdada ühiskondlikku kontrolli ehitusplaanide täitmise ja ehituste kvaliteedi üle. Ulatuslikumalt tuleb tegelda ka õpetajate ajabilansi ja töökoormuse probleemidega, ronkem on vaja järjekindlust vastuvõetud otsuste elluviimiseks. Ametiühinguorganisatsioonid peavad senisest kindlakäelisemad olema töötajate heaolu küsimuste lahendamisel, võitlema selle eest, et peetaks kinni töötervishoiu, psühhohügieeni jt. nõuetest. Paremini tuleks ametiühinguaktiivil ka kehakultuuri ja sporti propageerida, sest praegune olukord, kus sellega tegeleb vähem kui pool haridusala töötajaist, on igati ebanormaalne.

ROHKESTI ASJALIKKE MÕTTEID JA ETTEPANEKUID OLI KÄTKETUD KA KONVERETSI SÕNAVÕTTUDESSE. Nimetagem nendest mõningaid.

— Oleks vaja välja selgitada mitte ainult üksikutes õppeainetes paremad koolid, vaid ka paremad koolid selles suhtes, kus on õnnestunud õpilastes teadmiste ja teaduse vastu üldist huvi äratada. Samuti leida võimalusi tulemusrikka õppe- ja kasvatustööga koolide premeerimiseks ning tublimate aineõpetajate-kasvatajate materiaalseks stimuleerimiseks, kas või näiteks tasuta turismi- ja puhkekodu tuusikutega.

— Täiskasvanud elanikkonna õppima suunamisega peaksid tegelema mitte ainult koolid ja õpetajad, vaid ka need ametiühingud, kuhu üks või teine töötaja kuulub.

— Õpetamise kaasaegsustamiseks on hädasti vaja midagi ette võtta abimaterjalide paljundamiseks ja näitlike õppevahendite valmistamiseks sellisel viisil, mis vabastaks õpetajad aegnõudvast käsitsitööst.

— Lastevanematega tehtava töö hõlbustamiseks oleks tarvis, et Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut ja Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut töötaksid välja loengute põhiteesid. Samuti oleks vaja teatavaks teha, kes vabariigi pedagoogidest mingit probleemi uurib.

— Et õppe- ja kasvatustöö tase sõltub eeskätt kaadrist, siis peaks ametiühinguorganisatsioonide esmaseks ülesandeks olema pedagoogide õppima suunamine, kusjuures tuleb nende vastu senisest nõudlikum olla, ühtlasi aga ka hea seista, et nad saaksid kasutada kõiki selleks ettenähtud soodustusi.

— Üleliidulisele Ametiühingute Kesknõukogule tuleb teha ettepanek, et positiivselt lahendamist leiaks tööalase kvalifikatsiooni haridustasemest sõltuvuse küsimus.

— Kuna koolid ei lähe üle viiepäevasele töönädalale, siis tuleb asi nii seada, et õpetajad saaksid ühe lisa vaba päeva kätte nädala sees. Sedasama peaks püüdma rakendada ka tehnilise personali suhtes.

Sõnavõttudes kõneldi veel vajadusest paremini läbi mõelda sotsialistlikust võistlusest kokkuvõtete tegemise süsteem, ametiühingu aktiviste paremini kursis hoida tööseadlusandluse küsimustega, tööd ratsionaalsemalt organiseerida ja paljust muust, millel ei võimalda siinkohal peatuda ajalehe napp ruum. Olgu siin ainult öeldud, et üsnagi rohket juttu aeti ka meie kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste tegevuse teemadel.

Ametiühingu VI vabariiklik konverents avaldas veendumust, et haridusala, kõrgemate koolide ja teaduslike asutuste töötajad suunavad oma energia ja loova initsiatiivi NLKP XXIII kongressi otsuse eliurakendamisele, Suure Sotsialistliku Oktoobirevolutsiooni 50. aastapäeva tähistamisele uute tööalaste saavutustega.

Konverentsi vaheaegadel tegid delegaadid tutvust uudiskirjandusega.

E. Saare fotod

Ametiühingute juhtivate organite uus koosseis

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu VI vabariiklikul konverentsil valiti uued ametiühingu juhtivad organid. Vabariikliku komitee liikmed on: M. Allsalu, M. Arust, L. Belova, U. Haas, K. Indre, V. Juurik, A. Järvalt, R. Jürgenson, E. Kaas, H. Kabur, E. Kalmus, H. Karik, A. Kikas, M. Kikas, J. Kipper, K. Klenski, H. Kotelnikova, A. Kuill, K. Kuiv, I. Laanemets, H. Lengi, E. Läte, M. Mägi, H. Nee, V. Nikolajevski, H. Nõlvak, A. Ojasoo, F. Oper, R. Peterson, E. Piidri, E. Pirn, K. Raidal, K. Rink, M. Saar, A. Saar, S. Sagris, J. Selirand, L. Siimaste, A Sarapova, E. Talder, J. Tohver, O. Trofimova, V. Vaher, P. Vellet, L. Vihur.

Vabariikliku komitee liikmekandidaadid on: V. Eensoo, V. Kononova, I. Kroodu, H. Lehesmets, I. Moppel, E. Pirrus, L. Pärnoja, H. Pärnamägi, V. Rannik, E. Rõuk, A. Rämson, L. Siim, A. Takkin, E. Tamm, E. Vaikmäe.

Vabariikliku komitee presiidiumisse kuuluvad: U. Haas, R. Jürgenson, E. Kaas, H. Kabur, K. Klenski, H. Kotelnikova, I. Laanemets, F. Oper, K. Rink, L. Siimaste, J. Tohver.

Vabariikliku komitee revisjonikomisjoni valiti: L. Branten, R. Verlin, I. Kadakas, H. Detlov, A. Kallisaar.

Eesti NSV ametiühingute XIV kongressi delegaadid on: N. Alumäe, F. Eisen, E. Kaas, A. Kuill, H. Kurm, L. Lentsman, L. Möller, H. Nõlvak, M. Ots, M. Paju, M. Popova, L. Pärnoja, R. Raudsepp, M. Saar, V. Sarv, S. Sagris, L. Sulbi, E. Uibo, V. Vaher, E. Veski, H. Viikholm.

Ametiühingu üleliidulisel kongressil esindavad delegaatidena meie vabariiki: E. Kaas, H. Kaeval, A. Lõhmus, H. Ohvril.

5.—7. klasside õppepraktika

Iga aastaga suureneb koolide arv, kus kevadsuviseks õppepraktikaks valmistutakse õigeaegselt ja põhjalikult, kõike üksikasjadeni hoolikalt läbi mõeldes. Selle tulemusena on õppepraktika nendes koolides omandanud õpilaste töökasvatuse süsteemis kindla koha.

Õppeaasta lõpp ei ole enam kaugel ja varsti algab õppepraktika. Pole tarvidust meelde tuletada, kuidas õppepraktikat korraldada — see on üksikasjalikult avaldatud «Õpilaste õppepraktika, ühiskondlikult kasuliku töö ja iseteenindamise organiseerimise ja korraldamise juhendis». Selles juhendis on üldistatud ja fikseeritud paremate koolide head kogemused, mis tuleb kasutusele võtta kõikides koolides.

Meenutada tuleb aga eelmistel aastatel korduvalt ja üsnagi sageli tehtud vigu, õppepraktika korraldamise puudusi. Need puudused võib jaotada kahte rühma.

Esiteks. Kaugeltki mitte kõik koolid ei suhtu õpilaste õppepraktika korraldamisse tõsiselt ja vastutustundega. Paljude meie keskkoolide ja kaheksaklassiliste koolide suhtumine 5.—7. klasside õpilaste õppepraktikasse on veel pealiskaudne ja mõnikord lausa alavääristav, mis põhjustab õpilaste töö korraldamisel formalismi.

Iseloomulikumad formalismi tunnused õpilaste töö korralduses oleksid järgmised:

⊙ Üldhariduslike ainete (matemaatika, füüsika, bioloogia, geograafia, tööõpetuse jt.) õpetajad ei tee õppeaasta jooksul valikut ega õppeaasta lõpul kokkuvõtet küsimustest, mis tulevad praktika ajal käsitlemisele ja kinnistamisele. Seega ei rajata teoreetilise õpetuse ja praktika vahel loogilist silda, siduvat lüli, ja nii on praktika juba ette määratud õppeaasta jooksul omandatavatest teadmistest eraldatuks.

⊙ Praktika kohad ja objektid, samuti praktiliste tööde liigid valitakse läbimõtlematult, juhuslikult, õpilaste eale ja aasta jooksul läbivõetud programmile mittevastavad. Töö töö enese pärast, töö ainult selleks, et õpilased midagi teeksid, kaotab täielikult praktika temaatilise suunitluse ning vähendab suuresti selle õpetuslikku ja kasvatuslikku mõju vastavale eale ja vastavale klassile.

⊙ Asutus või ettevõte, kus praktika korraldatakse, ja kool ei taga tööde kulgu, ei muretse õigel ajal vajalikke tööriistu, inventari ega eririietust. See tekitab tööseisakuid ning põhjustab tarbetut ajakadu, kutsudes õpilastes esile rahulolematust.

⊙ Praktika juhendaja (õpetaja või ettevõtte spetsialist) ei juhenda praktikat nii nagu vaja: ei instrueeri enne töö algust õpilasi, ei selgita neile tehnoloogiat ega näita töö täitmise võimalikke variante ja selle eesmärki. Seega ei looda tingimusi, mis paneksid õpilase töö täitmise üle järele mõtlema, selle sooritamise vastu huvi tundma, nii et ta hakkaks otsisklema, hakkaks töösse loovalt suhtuma. See puudus tekitab võib-olla töökasvatusele kõige suuremat kahju, mida ei korva isegi tööde juhataja isiklik eeskuju, tema osavõtt tööst kõrvuti noorukitega. Selle puuduse juures ei kasva aktiivsed ja algatusvõimelised töötajad, vaid passiivsed inimesed, tööde juhataja korraldusi mõtlematult ning külma südamega täitvad tööriistade liigutajad.

⊙ Praktika juhendaja ei tee tööst kokkuvõtteid ega anna tööle hinnangut. Jutt ei ole hinnete väljapanekust tööpäeva eest — seda teevad kõik —, vaid tehtud töö kvaliteedi ja töös ülesnäidatud leidlikkuse, püsivuse, initsiatiivi ning loomisvõime *analüüsimisest ja hindamisest.*

Sellega jääb nooruki tööle suunamisel puudu üks määrava tähtsusega vahend — moraalne stiimul.

Teiseks. Paljudel juhtudel ei ilmuta koolide juhid praktika juhendajate vastu vajalikku nõudlikkust ega kontrolli neid, samuti puudub haridusosakondade kontroll ja nõudlikkus koolide juhtide suhtes. Hooletu nooruk aga teeb tihtipeale näo, nagu ei saaks ta tööülesannetest aru. Selle asemel et hooletut töötajat vastutusele võtta, instrueeritakse teda (kui mitmendat korda juba!) uuesti, veendakse ja teinekord otse keelitatakse. Kõik see ei paranda olukorda, vaid, vastupidi, avaldab laostavat mõju nendele, kes suhtuvad asjasse vastutundega, töötavad initsiatiivikalt ja südamega.

Eraldi tuleb rääkida ekskursioonidest. Viimastel aastatel on laialdaselt korraldatud ekskursioone (ühe- ja mitmepäevaseid) nii õppetöö ajal (eriti maikuu viimastel nädalatel) kui ka õppepraktika nädalatel.

Koolide juhid ja õpetajad avaldavad õigustatult rahulolematust selle üle, et õppeaasta lõpp on ülerajooniliste ja -vabariigiliste üritustega liialt koormatud, mis kisub õpilasi õpingute juurest eemale. Samal ajal eemaldavad koolid enda algatusel korraldatud ekskursioonidega samuti õppetööst terveid klasse, desorganiseerivad õppetööd ja vähendavad õpilaste vastutust õppeaasta edukalt lõpetamise eest.

Õppepraktika organiseerimise juhendis on õppeekskursioonide korraldamine ette nähtud. Kuid seda juhendit tõlgitakse mõnikord valesti: korraldatavad ekskursioonid ei ole kaugeltki õppeekskursioonid ja õppepraktika aega ei kasutata efektiivselt. Õppeekskursiooni peamisteks tunnusteks peaksid olema selle allutamine konkreetsele teemale, vaatlused ning andmete ja materjalide kogumine nende järgneva süstematiseerimise ning üldistamisega iga õpilase poolt eraldi temale jõukohases ulatuses ja vormis.

Tuleb märkida, et meil ei ole veel õiget ekskursioonide korraldamise metoodikat kõigi õppeainete alal (õppe-eesmärgiga, elukutsete tutvustamiseks jne.). Koolid aga vajavad seda. Haridusministeeriumi, tema instituutide ja samuti ainekomisjonide töötajad peaksid koolide kogemusi üldistama ning ekskursioonide korraldamise metoodika välja töötama.

A. ROTBERG

Kuidas korrata ajalugu 11. klassis?

Ühiskonnaõpetuse õpiku hilisema ilmumisega tekkis tänavu 11. klassis ajaloo õpetamises mõnevõrra ebatavaline olukord. Küllaltki mahukas NSV Liidu ajaloo ja uusima ajaloo klassikursus tuli läbi võtta I poolaastal, kuid kevadel eelseisev nõudis ning nõuab õpilastelt võimalikult paremat ja kauemat meelespidamist. Viimane nõue pole aga õpilastele iseenesestmõistetav ega kerge.

Olukord dikteeris töö teistviisi planeerimise: ühiskonnaõpetust käsitledes tuli korrata ka ajalugu. Mitmed teemad (näiteks «Sotsialistlik revolutsioon», «Sotsialismile ülemineku teed» jt.) otse tingisid eelneva ajalooperioodi kordamist, kuid ühiskonnaõpetuses ei puudu sellised teemad, millega koos läbi võtta ajalugu on raskevõitu. Kaalunud mitmeid võimalusi, otsustasin korrata ajalugu nii, et igasse ühiskonnaõpetuse tundi planeerisin ühe kordamisteema ajaloost. Püüdsin mõlemat teemat valida seoseid arvestades, ja kui tund võimaldas, siis käsitlesin mõlemaid koos. Seose puudumisel kordasin ajalugu ühiskonnaõpetuse tunni lõpul.

Õpilaste töö kergendamiseks nõudsin korratava teema kohta sedelkonspektide koostamist. Esialgu juhendasin konspekteerimist üksikasjadeni (teksti otstarbekas lühendamine ja paigutamine, igale teemale erisedel jne.). Sedelkonspektid vastavad kõige paremini tuntud nõuetele informatsiooni süstematiseerimisest, doseerimisest, valikust, säilitamisest ja võrdlemisest ning võimaldavad õpilasel ka ise oma teadmisi kontrollida.

Nii korraldasin kordamist kui informatsiooni andmist. Tuli lahendada veel üks ja olulisem probleem — tagasiside võimalus ehk igapäevases kõnepruugis väljendatult: korratud materjali omandamise kontrollimine. Kasutasin õpilaste teadmiste pidevaks kontrollimiseks kahte viisi. Esiteks 1—2 lisaküsimuse esitamine ühiskonnaõpetust vastavale õpilasele. Erihinnet ajalooalaste lisaküsimuste eest ma ei pane, sest see ajaks hindamise keerulisemaks ja segaks õpetajal tunni juhtimist. Teist võtet pean efektiivsemaks. See seisneb täiustatud, tihendatud küsitlemises. Annan ühele või kahele õpilasele sedeli 5—6 küsimusega kas kronoloogiast, ajaloolistest isikutest, ja küsitletav kirjutab tahvlile lühivastused (kas daatumid, sündmuse või isiku nime). Lõpetanud töö, annab õpilane sedeli õpetajale ja läheb ise kohale. Hiljem kontrollitakse kogu klassi osavõtul vastuse õigsust, esitatakse lisaküsimusi nimetatud sündmuse tähtsusest jne. Selline ülekäsimine tahvlil kirjutatu põhjal kestab 3—5 minutit ja võimaldab kogu klassi tööle pannes hinnata ka individuaalselt vastajaid ning loob klassis vajaliku erksuse ülemineku uuele teemale. Sellisel tihendatud küsitlemisel on veel ka see eelis, et rakedatakse rohkem mäluliike.

Vahemärkusena lisaksin, et meie kooli teised ajalooõpetajad pooldavad samuti sellist sedeli järgi küsitlemist. Otsustasime ühistööna koostada suure ja mitmekülgse sedelite kartoteegi kõigi klasside kohta. Peatselt valmivas ajalookabinetis on konstrueeritud vastav õpetajalaud sellise süsteemipärase kartoteegi paigutamiseks.

Nimetasin kaht põhimist kordamismeetodit. Peab märkima, et 11. klassi ajalooõpetajal on varem õpitu kordamisel võimsateks abilisteks kino ja televisioon. Eriti viimane. Sari «Täna 25 aastat tagasi» ja viktoriinid on suured ja tänuväärt abimehed. Õpetajal tuleb lisaks ainult äratada huvi ja teha kokkuvõtlikke üldistusi.

Lõpueksamite alguseni on jäänud vähe aega. Midagi erakorralist järelejäänud tundidega enam ei saavutata, kuid üht-teist siluda ja eriti süstematiseerida muidugi saab. Ainult jääv truudus igivanale tõele — kordamine on tarkuse ema — viib sihile. Seepärast: ei ühtki tundi ilma kordamiseta, ei ühtki hinnet ainult nii-öelda jooksva tunni eest. Siis pole eksam nii hirmuäratav ega ükski kontrolltöö nii üllatav.

H. HANSSOO,
Kilingi-Nõmme keskkooli 11. klassi ajalooõpetaja

Et lasteaia ja kodu vahel valitseks kooskõla

Eduka kasvatustöö üheks tingimuseks on täielik kooskõla kodu ja lasteaia vahel. Kooskõla saavutamiseks peab olema kasvatajal lapsevanema usaldus ja vastupidi. Usaldus ei tule alati lihtsalt, kõigepealt nõuab ta suurt taktitunnet ja ka aega.

Tööd vanematega tuleks kasvatajal alustada kodude külastamisest. Mõni päev enne külaskäiku lepib kasvataja lapsevanemaga kokku külaskäigu päeva suhtes. Ta visandab paberile külastamise plaani, s. t. küsimused, millest vestelda, mida tähele panna. Nii on lihtsam ka hiljem külastuse tulemusi meelde jätta. Meie asutuse kasvatajad juhinduvad sellisest plaanist:

1. Perekonnaliikmete koosseis, vanemate töökoht.
2. Tervishoiu tingimused ja lapse päevarežiim.
3. Lapse mängunurk. Kas last õpetatakse iseseisvaks? Lapse armsaim tegevus kodus. Kas vanemad tegelevad lastega: mängivad, jutustavad, käivad lapsega teatris jne.
4. Kas on kooskõla kõigis kasvatusküsimustes perekonnaliikmete vahel?
5. Kuidas käitub laps kodus, kuidas suhtub perekonnaliikmetesse, kellel on suurem autoriteet.
6. Kasvatusraskused. Missuguseid võtteid kasutatakse lapse viisaka käitumise, sõnakuulmise taotlemisel?
7. Mida soovitaksite Teie, lapse kasvataja?

Kasvataja L leppis kokku Tiia emaga, et läheb õhtul neile külla. Tiia oli vaimustatud ja teatas sellest kohe tervele rühmale.

Sisenedes majja koos Tiia ja tema emaga märkas kasvataja, et laps pühkis hoolega uksematil oma jalgu, esikus riputas riided tema jaoks määratud nagisse. Tiia mängunurk valmistas kasvatajale rõõmu, sest seal valitses kord ja puhtus. Vestlust alustas ema: «Kuidas siis meie Tiia ennast lasteaias üleval peab?» Kasvataja tegi ettepaneku, et Tiia pisut teises toas mängiks, sest neil on emaga suurte inimeste jutud ajada. Kasvataja rääkis emale, kuidas Tiia abistab nooremaid lapsi, et Tiia armastab väga laulda, kõneles ka puudujääkidest Tiia käitumises. Ema jutustas kasvatajale Tiia elust kodus. Üheskoos arutati, millele ja kuidas peaks veel rohkem tähelepanu pöörama. Tiia näitas kasvatajale oma mänguasju, raamatuid ja tuba, kus ta magab. Lahkumisel tundsid nii ema kui ka kasvataja, et nende vahel valitseb üksmeel.

Kasvataja oli kuulnud, et Reinu isa tulevat tihti koju purjuspäi. Vanemate külastamise suhtes leppis kasvataja kokku just isaga. Ukse avas kasvatajale isa. Rein oli õues mängides kasvataja tulekut märganud, aga tuppa ta ei tulnud. Kodu koosnes toast ja köögist. Isa küsis: «Mis see meie poiss seal siis tegi?» Kasvataja lausus, et ta tahtis lihtsalt näha, kuidas Rein kodus elab, kellega ta mängib jne. Ta jutustas isale Reinu huvist laulmise ja pillide vastu, pärides kas isa mängib mõnd pilli või laulab kodus keegi. Kasvataja kutsus isa lasteaeda muusikatundi. Kasvataja lahkete sõnade peale muutus isa jutukamaks. Ta olevat sageli komandeeringus, ema on vahel kauem tööl, selletõttu on Rein tihti omapead. Kasvataja palus, et isa kontrolliks Reinu sõpru, kellega ta õues mängib, sest vahel jätavad Reinu sõnad korrektsuselt soovida. Edasi oli juttu sellest, et lasteaias vajavad paar jalgratast hädasti parandamist. Ehk saaks Reinu isa appi tulla? Esikus mantlit selga pannes soovitas kasvataja Reinu jaoks eraldi riidenagi panna, et laps õpiks iseseisvalt riietuma. Isa lubas ja täitis oma lubaduse, kasvataja aga külastas Reinu veel paaril korral kodus. Siis oli juttu mängunurgast ja käitumisest söögilauas, vanemate eeskujust. Edaspidi tulid vanemad ise kasvatajaga nõu pidama. Vanemate ja kasvataja tiheda koostöö mõjul muutus poisike distsiplineeritumaks.

Hea oleks, kui kasvatajal alati jätkuks aega külastada oma rühma lapsi kodus mitmel korral.

Meie kasvatajad planeerivad igal nädalal rühmapäevikusse töö lastevanematega. Suurt rõhku oleme pannud individuaalsetele vestlustele, milleks kasvataja valmistub põhjalikult ette. Igal nädalal planeeritakse vestlus 2—3 lapsevanemaga. Vesteldakse lapse käitumisest kollektiivis, harjumustest, režiimist, otstarbekast riietusest, antakse näpunäiteid selle kohta, millele võiks kodus rohkem tähelepanu pöörata. Noored kasvatajad patustavad sageli selles suhtes, et ei julge rääkida lapsevanemale lapse negatiivsetest omadustest. Ka pisiasjad, mida kasvataja päeva jooksul lapse käitumises tähele paneb, nõuavad vahel selgitamist. Väär on see, kui kasvataja vanemale lihtsalt teatab päeva jooksul juhtunud pahandustest ja nõuab lapse karistamist kodus. Kasvataja on ikkagi see, kelle hoole all on laps suurema osa päevast. Tema on see, kes õpetab, kiidab ja, kui vaja, siis ka karistab. Vestlused ongi selleks vajalikud, et ühes-koos leida õige tee ja võtted lapse kasvatamisel. Et vestlus täidaks oma eesmärgi, peab kasvataja eelnevalt kõik põhjalikult läbi mõtlema. Vastasel korral võib aga juhtuda nii: rühma tuli uus laps Ain. Ta võõrastas uut kollektiivi, kasvatajaid, hommikuti nuttis ja rääkis emale, et ei taha lasteaeda minna. Selle asemel et otsida hästi läbimõeldud vestluses lapsevanemaga koos teed, kuidas läheneda lapsele, pahandas kasvataja lapse negatiivsete iseloomujoonte pärast, ta saamatuse üle tundides jne Kasvataja ei mõelnud, millest oli tingitud lapse mahajäämus rühmakaaslastest, millest oli tingitud hommikune nutt. Ta soovitas last tagasi viia endisse rühma. Tulemuseks olid vastastikune pahameel ja umbusaldus.

Nii vestlused kui ka perekonna külastamine annavad kasvatajale edaspidiseks tööks nii lastega kui ka vanematega uusi mõtteid. Kasvataja töötab külastuste materjalid läbi, teeb nende põhjal kokkuvõtted.

Kõikide rühmakasvatajate kokkuvõtted annavad ülevaate kogu lasteasutuse laste kodusest olukorrast ja kasvatusest. See materjal võimaldab otstarbekalt planeerida kogu tööd lastevanematega ja saavutada paremaid tulemusi laste kasvatamisel.

E. SALM,
Tallinna 105. lastepäevakodu pedagoog

Koolieelne KASVATUS

Nr. 4
29. aprillil
1967

Lapse psühholoogia füsioloogilistest alustest

«Koolieelses kasvatuses» hakkab käesolevast numbrist alates ilmuma artiklite sari lapse psühhofüsioloogiast ja sellealaste teadmiste rakendamisest kasvatuses. Autor on lastearst M. Ambros.

AJU JA PSÜÜHIKA

Vene füsioloogid I. M. Setšenov ja I. P. Pavlov on veenvate katsete varal tõestanud, et inimese psüühika on materiaalse organi — peaaju — talitluse tulemus. Selles on kerge veenduda, kui jälgida normaalset aju talitlust ja muutusi, mis ilmnevad peaajuhaiguste või ajuvigastuste korral. Ajuvigastusega inimene kaotab teadvuse või ilmnevad tal rasked häired käitumises, mõistuslikus tegevuses, kõnes ja liigutustes. Inimese psüühiline ja füüsiline arenemine toimub kaasaegses sotsialaseks keskkonnas, sama keskkonna mõjuvaldkonnas. Inimese psüühika omapära seisneb ümbritseva maailma tunnetamises ja aktiivses vastastikuses mõjutamises.

Vastutus lapse arenemiskäigu eest kohustab kasvatajaid tundma õppima kasvatuse teaduslikke aluseid. Selleks peab teadma inimese kõrgema närvitalitluse seaduspärasusi ja lapse kõrgema närvitalitluse eripära.

Inimese organismi moodustavad keerukad koed ja elundid. Närvisüsteem ühendab kõikide elundisüsteemide talitlusi üksteisega ja kogu organismi väliskeskkonnaga. Teateid sise- ja välimaailmast võtavad vastu vastavad analüsaatorid. Tundenärve, mis on spetsialiseerunud teatud liiki signaalide vastuvõtmiseks, nimetatakse meeleelunditeks, nagu seda on: silm, kõrv, haistmiselund, maitsmiselund, tasakaaluaparaat sisekõrvas ja hulgaliselt tundenärvide lõpmeid sise- ja väliselundites. Välisärrituse vastuvõtmisel tekib erutus, mis närvikiudusid mööda levib vastavatesse närvikeskustesse kesknärvisüsteemis.

Närvisüsteemi juhtiv organ on ajukoor, mis koosneb ligi 60 miljardist närvirakust. Närvirakud on omavahel närvikiududega ühendatud. Peale selle ühendavad ajurakkudest väljaminevad närvijuhtmed kõiki elundisüsteeme ja meeleelundeid. Ajukoor teeb võimalikuks kõrgema närvitalitluse. Ajukoore talitlusele omane ärrituste hindamine ja analüüsimisvõime tasakaalustab organismi teda ümbritsevas keskkonnas. Iga organism vastab ärritusele otstarbeka vastustegevusega. Seaduspärast reaktsiooni, mis tekib vastusena organismi mõjutavatele teguritele, nimetatakse refleksiks. Kaasasündinud refleksi, nagu toite- ja kaitserefleksid ning liitrefleksid või instinktid, nagu näiteks mesilastel kärgede ehitamine ja lindudel rännet, nimetatakse ka tingimatuteks refleksideks.

Inimese vastsündinu on teistest elusolevustest abitum. Ta omab ainult väheseid eluks vajalikke reaktsioone: toitmis- ja kaitserefleksid ning orienteerumisreaktsioonid. Need vähesed kaasasündinud refleksid viitavad sellele, kui väga suur osatähtsus langeb elukogemustele, mis kujundavad järgnevatel eluetappidel lapse käitumise.

Elukogemusi saadakse vahetus kokkupuutes väliskeskkonnaga. Näiteks on lugu lapsest ja põlevast küünlast. Kui laps näeb põlevat küünalt esmakordselt, sirutab ta käe leegi poole ja põletab end. Valutunne kutsub esile kaitserefleksi — laps tõmbab käe ära. Käelihased astuvad tegevusse, kui sinna jõuab käsk ajukoore liigutuskeskusest. Pärast seda kogemust ei puuduta laps enam tuleleeki, sest tema ajukoores on kujunenud uus ajutine närviseos — tingitud refleks.

Tingitud refleks ei ole kaasasündinud, vaid see tekib mitme ärrituse üheaegsel esinemisel, antud juhul valu- ja nägemissignaalist. Tingitud refleksid püsivad nii kaua, kui neid ikka jälle kinnistatakse. Refleks, mille järele pole enam vajadusi, kustub.

Tingitud reflekside kujunemisel etendavad tähtsat osa erutus- ja pidurdusprotsessid. Erutus- ja pidurdusprotsesside liikumisel ja vastastikustel suhetel on omad seaduspärasused. Igasugune tegevus on seotud erutusprotsessiga. Igasuguse tegevuse lakkamine on seotud pidurdusprotsessiga. Närviprotsesside jõud ja liikumine oleneb ärritajate tugevusest ja inimese isikupärastest omadustest. Närviprotsesside tegevusest oleneb inimese võime ennast valitseda ja kasvatada.

Väikesed lapsed tajuvad tegelikkust ainult konkreetsete esemete peegeldusena ajus. Täiskasvanud inimesele pole see ainus tegelikkuse tajumise viis, sest temale on omane kõnevõime, mis on lahutamatus seoses mõtlemisega. Sõna on inimesele signaaliks, mille alusel kujunevad tingitud refleksid. Inimene on võimeline saadud muljeid analüüsima ja tegema neist järeldusi. Mõtlemine ja kujutlus annavad inimesele võimaluse hoopis täpsemini orienteeruda elunähtustes.

ESIMENE SAMM ON TEHTUD

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruses «Üldhariduslike keskkoolide töö edasise parandamise abinõudest» on olemas säte selle kohta, et maal tuleb koole ehitada koos korteritega õpetajatele ning 8-klassilisi koole ja keskkoole koos internaadiga õpilastele. Kuidas on praegu olukord õpetajate elamispinnaga varustamisel Rakvere rajoonis? Et sellele küsimusele vastust saada, pöördusime Rakvere rajooni haridusosakonna juhataja **L. Kõrgesaare** ja ametiühingu rajoonikomitee esimehe **E. Piidri** poole Nad jutustasid kokku võttes järgmist.

Viimasel ajal on rajoonis õpetajate korteriolud mõnevõrra paranenud. Uusi kortereid on saanud Rakvere linna koolide, samuti Väike-Maarja keskkooli, Roela, Viru-Jaagupi 8-klassilise kooli jne. õpetajad. Paremini on elamispinnaga varustatud Aluvere 8-klassilise kooli õpetajad. Seal on praegu isegi üks õpetajale määratud korter tühi. Kuna paljudel koolis töötavatel pedagoogidel on individuaalelamud, ei vaja nad seda elamispinda.

Kuid kitsaskohtigi õpetajate varustamisel elamispinnaga esineb veel küllalt. Rakvere 1. keskkoolis, Kadrina keskkoolis, Kiltsi 8-klassilises koolis ja mujal elab õpetajaid internaadihoones ja kooliruumides. Need ruumid tuleb aga vabastada õpilastele internaadi- ja klassiruumideks. Korteritingimused vajavad parandamist ka Haljala, Aaspere ja Laekvere 8-klassiliste koolide õpetajail.

Need on vaid mõningad näited õpetajate elamistingimuste kohta rajooni koolides. Suur osa õpetajaid elab maal eramajades: tuba köögi kasutamisega. Kuidas olemasolevaid kitsaskohti likvideerida ja kindlustada kõik õpetajad normaalse elamispinnaga? Ametiühingu rajoonikomitee ja haridusosakond võtsid oma südameasjaks õpetajate elamistingimuste parandamise. Koostati õpetajate elamistingimuste parandamise perspektiivplaan aastateks 1967—1970. See plaan arutati läbi rajooni täitevkomitee istungil ja rajooninõukogu istungjärgul. Nii ehitatakse viisaastakul uus 4 korteriga elamu Rakke ja 4 korteriga elamu Tamsalu keskkooli õpetajaile. Rajooni sovhoose ja kolhoose kohustati eraldama valmivates elamutes õpetajatele kortereid. 1970. aastaks saavad õpetajad 123 uut korterit, mis neile ehitavad Roela sovhoos, Haljala kolhoos, Pälsoni-nim. sovhoos, Aaspere kolhoos, kolhoos «Punalipp» jt. — kokku 20 ühismajandit. Samuti on ette nähtud Aaspere 8-klassilise kooli hoone ümberehitamine õpetajate korteriteks. Nüüd tuleb muidugi majandeil jõudu pingutada, et uued elamud ikka valmiksid tähtajaliselt ja õpetajad saaksid enda kasutusse neile määratud elamispinna.

Seda Rakvere rajooni toredat algatust peaksid järgima ka teised rajoonid, et saada jagu raskustest õpetajate korteritega varustamisel.

Tingimata tuleb rääkida veel ühest heast näitajast. Aktiivsust on märgata õpetajate majade remontimisel Rakvere rajoonis. Kapitaalremont teostatakse haridusosakonna summadega. Möödunud aastal remonditi Võsu ja Tamsalu koolide õpetajate majad. Remonti vajavad veel Simuna ja Salla koolide õpetajate majad. Mullu ületas haridusosakond 130-protsendiliselt kapitaalremondi plaani. Kuna remondimeeste saamisega oli raskusi, siis värvati tööjõudu õpetajate ja lastevanemate hulgast, makstes neile vastavat töötasu.

Et õpetajate elamispinnaga varustamine paraneks, selleks on Rakvere rajoonis esimesed tõhusad sammud astutud. Käesoleval viisaastakul tuleb aga vastuvõetud plaan ellu viia — see on peamine.

A. ROHTLA

JURIIDILINE KONSULTATSIOON

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Töö- ja Palgaküsimuste Komitee ning ÜAÜKN-i sekretariaadi seletusele 25. märtsist 1966. a. nr. 5/8 tehakse seoses kahe täiendava riikliku püha — 8. märtsi ja 9. mai kehtestamisega tööliste ja teenistujate keskmine päevapalk kindlaks keskmise kuupalga jagamise teel 25,4-ga (endise 25,6 asemel).

«Haridustöötajate palga arvutamise juhendi» p. 62 alusel määratakse ringijuhatajate kuupalk kindlaks tegelike ringitöö tundide ja tunnitasu alusel; viimane saadakse tariifi-palgamäära jagamise teel 76,8-ga (keskmine tunninorm kuus).

NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Töö- ja Palgaküsimuste Komitee 13. aprilli 1967. a. kirja nr. 9-831 kohaselt ülalmainitud muudatus keskmise päevapalga arvutamise korras ei muuda ringijuhatajate keskmist tunninormi kuus, milleks jääb endiselt 76,8. Ühenduses sellega asendada «Nõukogude Õpetajas» 18. veebruaril 1967. a. avaldatud «Juriidilise konsultatsiooni» kolmanda küsimuse vastuses sõna «76,2-ga» sõnaga 76,8-ga» ning lugeda kehtetuks perioodilises kogumikus «Käskkirjad ja Juhendid» 1966. aastast nr. 3 (66) lk-l 42—49 avaldatud «Tabelid õpetajate asendustundide tasu ja ringijuhatajate palga arvutamiseks» (koos eessõnaga lk-l 42).

*

Küsimus: *Kas NSV Liidu relvastatud jõududes teenimise aeg väljaspool Isamaasõja perioodi arvatakse pedagoogilise töö staaži hulka isikutel, kes vahetult enne Isamaasõda lõpetasid pedagoogilise õppeasutuse või ülikooli ning kutsuti seejärel Nõukogude armeesse, kus nad jätkasid teenistust ka pärast Isamaasõja lõppu?*

Vastus. Isikutel, kes on lõpetanud pedagoogilise õppeasutuse või ülikooli ning ei saanud asuda tööle oma erialal seoses osavõtuga Isamaasõjast Nõukogude armee koosseisus, arvatakse NSV Liidu relvastatud jõududes teenimise aeg ka pärast Isamaasõda pedagoogilise töö staaži hulka tingimusel, et nad Isamaasõja lõppemisel jätkasid katkematult teenistust armees ning pärast demobiliseerumist asusid pedagoogilisele tööle.

Küsimus. *Kas viibimine NSV Liidu relvastatud jõududes pärast Isamaasõja lõppu arvatakse pedagoogilise töö staaži hulka isikutel, kelle õppimise pedagoogilises õppeasutuses või ülikoolis katkestas kutsumine Nõukogude armeesse ühenduses Isamaasõjaga?*

Vastus. Isikutel, kes õppisid pedagoogilises õppeasutuses või ülikoolis, kuid ei lõpetanud õppeasutust ühenduses kutsumisega armeesse osavõtuks Isamaasõjast, arvatakse NSV Liidu relvastatud jõududes teenimise aeg sõjajärgsel perioodil pedagoogilise töö staaži hulka tingimusel, et nad Isamaasõja lõppemisel jätkasid katkestamatult teenistust armees, pärast demobiliseerumist vahetult jätkasid õpinguid pedagoogilises õppeasutuses või ülikoolis ning selle lõpetamise järel asusid pegagoogilisele tööle.

Küsimus. *Kas arvatakse pedagoogilise töö staaži hulka kõrgemas õppeasutuses statsionaarse õppimise aeg, kui õppeasutusse astumisele ei eelnenud pedagoogilist tegevust, ent õppimise perioodil töötas üliõpilane mõnda aega õpetajana ja õppeasutuse lõpetamisele järgnes vahetult pedagoogiline tegevus?*

Vastus. Ei arvata

Küsimus. *Kas töötamise aeg haridusosakonna juhatajana arvatakse pedagoogilise töö staaži hulka.*

Vastus. Jah arvatakse.

Küsimus. *Kõrgemates õppeasutustes mittestatsionaarselt õppivatel üliõpilastel on õigus saada kümne õppekuu jooksul enne diplomiprojekti (-töö) tegemisele asumist või riigieksamite sooritamist iga nädal üks tööst vaba päev, mille eest tasutakse 50 protsendi ulatuses saadavast töötasust. Kas üldhariduslike koolide õpetajad võivad neid vabu päevi saada summeeritult, korraga?*

Vastus. Õpetajatele-kaugõppijatele võidakse nende soovil anda vabad päevad, mille eest makstakse 50 protsenti saadavast palgast, kuid mitte alla minimaalse, summaarselt õppevaheaegadel (sügisestel, talvistel ja kevadistel ning pärast õppetöö lõppu kuni korralise puhkuse alguseni) ettenähtud vabade päevade üldarvu piires, suurendamata arvulist koosseisu ja palgafondi (Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus 20. veebruarist 1962. a nr. 82 — ENSV MK 1962, 10, 41).

Vabade päevade andmine õppetöö ajal summeeritult ei ole lubatud.

Viimane austus

Teade kosmonaut V. Komarovi traagilisest surmast oli raskeks kaotuseks ka V. Komarovi nime kandvale Kihelkonna 8-kl. kooli pioneerimalevale. Koolis heisati leinalipp, toimus leinaseisak, sündmusest rääkis kooli direktor Tõkmann. Praegu on kosmonaudi pilt pioneeritoas mustas raamis. Selle ees vahetub pioneeride auvalve. Mustaga on ääristatud maleva lipp, millel on kangelase nimi.

See on viimane austus maleva nimikangelasele.

Kelle seinaleht on parem?

Seinalehtede vabariiklikule ülevaatusele pidi iga rajoon saatma ühe pioneerimaleva kaks seinalehenumbrit (neist üks naistepäeva erinumber). Neljateistkümnest rajoonist ja viiest linnast oli kohal kokku üheksa esindajat: Paide, Viljandi, Valga, Võru, Hiiumaa, Kohtla-Järve, Rakvere ja Harju rajoon ning Tallinn.

Žüriil oli raske langetada otsust, missugusele seinalehele esikohta anda, kuna tervelt kolm seinalehte — Rakvere 2. 8-kl. kooli häälekandja «Meie Sõna», Ruusmäe 8-kl. kooli «Meie Sõna» ja Võhma 8-kl. kooli «Meie Elu» — olid enam-vähem võrdsel tasemel. Samasse ritta võiks seada ka Hargla ja Tallinna 3. 8-kl. kooli seinalehed. Kui kujunduslikult jättis enamik seinalehti halli ja tuima mulje, siis sisult olid need lehed päris head.

Kirjutised olid lühikesed, konkreetsed ja sisukad, igaühes öeldi kooliperele midagi uut.

Õppimisele pühendati igas seinalehenumbris vähemalt üks kirjutis. Jutustati paremaist õpilastest (Võhma, Käina, Ruusmäe), Rakvere kooli seinalehes kujutati klasside paremusjärjestust trepina, mille astmetel seisid lõbusad kriipsupoisid.

Üldsõnaline oli Raasiku 8-kl. kooli seinalehe «Kaja» kirjutis «Meie ülesanne», milles öeldi ainult, et õppimine on kõige tähtsam. Hoopis veenvam oli Ruusmäe seinalehes kirjutis «Õppida on vaja». Need sõnad ütleb Juta meremehest vend, kellel õppimisajad äsja seljataha jäänud.

Enamik seinalehe materjale andis informatsiooni. Erandiks oli kirjutis «Mõtteid muusikute päevalt» (Võhma), milles õpilane analüüsis, miks ühe või teise esinemine ebaõnnestus. Meeldiv oli samas seinalehes ka uute pioneeriinstruktorite nimetamine.

Erinumber oli pühendatud naistepäevale Vastu ootusi polnud need lehed sugugi ühenäolised. Rakvere «Meie Sõnas» pöördus toimetus kooli direktori, ühe õpetaja ja ühe lapsevanema poole küsimustega: Kuidas te leidsite oma koha elus, mida peate inimeses kõige tähtsamaks ja mida soovite naistepäeval kõigi maade naistele.

Ruusmäe kooli seinalehes anti sõna emale, kelle poeg oli üks esimesi kommunistlikke noori koolis. Samas lehes meenutati kokatädi. Käina kooli naistepäeva seinalehenumbri andis välja 130-liikmeline poistepere.

Kõige väheütlevamaks jäi üldsõnaline kirjutis «Meil ja mujal» Hargla kooli seinalehes.

Ka teised tähtpäevad olid meeldivalt seostatud oma kooliga. Nii räägiti valimistega seoses lastevanematest-saadikukandidaatidest (Raasiku, Hargla), Nõukogude armee aastapäeval jutustati vennast-ajateenijast, kohtumisest sõjaveteraniga (Ruusmäe).

Et käesolev aasta on juubeliaasta, seda kajastas kõige paremini Rakvere 2. 8-kl. kooli seinaleht «Meie Sõna». Kaunilt kujundatud rubriik «1917—1967» läbib kõiki seinalehenumbreid. Näitusel esitatud seinalehtedest jutustati ühes lühikeste huvitavate faktidega nõukogude tööstuse esimestest saavutustest ja esiktoodetest, naistepäeva erinumbris kuulsatest naistest-revolutsionääridest.

Vähe on seinalehti, kus poleks rubriiki «Kas teate, et...». Enamasti kuhjatakse sinna pikemaid ja lühemaid teateid loodusest, maailma poliitilistest sündmustest jne. Ka ülevaatuse seinalehtedes oli see rubriik peaaegu igas seinalehes. Teistest erinevalt kasutasid imaverelased seda rubriiki oma kooli teadete edastamiseks.

Märkimist väärib veel Võhma kooli seinalehes särtsakas tekst rajooni suusavõistlustest (tekst värvilistes olümpiarõngastes), Raasiku seinalehes kirjutis «Õnn kaasa!» (kutsealuste — endiste õpilaste ärasaatmisest), satiiriline viktoriin Hargla seinalehes, napisõnaline informatsioon rühmade tööst Tallinna 3. kooli seinalehes.

Karikatuure ja kriitikat oli seinalehtedes suhteliselt vähe. Lubamatu on, kui kriitika jääb ebakonkreetseks (Imavere). Raasiku «Kajas» olid kõik artiklid kujunduslikult üht nägu, kriitika polnud millegagi eraldatav näiteks nn. juhtkirjast. Loed läbi, siis saad aru, mis on mis.

Kujunduslikust küljest on muudki etteheitmist. Meie seinalehed on hallid ja tuimad nagu vihmane sügispäev. Aluseks kas siis ränkraske kunstikombinaadi toode, kus alus «tapab» sageli sisu, või kooli oma kätetöö. Viimane variant on kahtlemata parem. Olgu aluseks hall linane riie, olgu artiklid kirjutatud valgele paberile sinise tindiga. Aga pealkirjad peaksid olema küll huvitavalt kujundatud.

Artiklid ei pea olema üksteises kinni ega ka üks ühes, teine teises servas, vaid paigutatud vaheldusrikkalt ja leidlikult alusele. Seinalehe kujundus peab kutsuma lugema, peab aitama lugejat orienteeruda seinalehe materjalides. Ei maksa karta, et seinaleht läheb liiga kirjuks. Lasteleht olgu lõbus. Kujunduslikult olid paremad Hargla seinaleht (roheliseks värvitud saepuruplaat, valgetele artiklipaberitele alla kleebitud värvilised ribad), Rakvere ja Tallinna seinalehed. Võhma seinalehe kujundamise kallal oli tublisti vaeva nähtud, aga tulemus polnud just kõige õnnestunum — liiga rahutu.

I auhinna — fotoaparaadi «Fed-2» — võitis «Meie Sõna» (Rakvere), II auhinna — suurendusaparaadi «Leningrad-2» — «Meie Elu» (Võhma), III auhinna — komplekti värve, tušše ja muud toimetuse töös vajalikku — Ruusmäe kooli seinaleht «Meie Sõna».

Eesti NSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu aukirjadega autasustatakse Rakvere 2. 8-kl. kooli seinalehe toimetuse liikmeid, Võhma, Ruusmäe, Hargla ja Tallinna 3. kooli seinalehe toimetusi ning Imavere kooli õpilast Anne Kirjaneni.

A. TANN,
žürii liige

HARIDUSMINISTEERIUMIS

Haridusministeeriumi matemaatikakomisjoni koosolekul oli arutusel hiljuti toimunud matemaatika olümpiaadiga seoses olevad küsimused. Märgiti, et üldiselt võib tulemustega rahule jääda, kuid edaspidi tuleks esile tõsta ka neid õpetajaid, kelle kasvandikud edukalt esinevad olümpiaadidel. Samuti peeti vajalikuks järgmistel olümpiaadidel pidada üldarvestuse kõrval ka eriarvestust tavaliste koolide ja eriklasside õpilaste tulemuste kohta.

Kaaluti veel seda, kuidas vältida üksikute õpilaste ülekoormamist. Esineb juhtumeid, kus üks ja sama õpilane esindab oma kooli mitme õppeaine alal, joostes ühelt võistluselt teisele.

Järgmisena arutati A. ja M. Levini koostatud matemaatika ülesannetekogu käsikirja. Nimetatud ülesannetekogu kujutab endast täiendavat materjali keskkooli matemaatikaõpikutele, on mõeldud käsiraamatuks õpetajaile, kust nad leiavad täiendavaid ülesandeid tööks tugevamate õpilastega ja klassiväliseks tööks, samuti sobivad need ülesanded kasutamiseks ka matemaatikaklassides.

Ülesannetekogu käsikirja retsenseerinud komisjoni liikmed märkisid, et ülesanded on huvitavad.

* * *

Haridusministeeriumi õppekorralduse ja kasvatustöö komisjoni koosolekul tutvustas Pärnu 2. keskkooli õpetaja H. Roosvee kaheksandate klasside kasvatustöö programmiprojekti.

Tehti asjalikke ettepanekuid kasvatustöö programmi sisu ja mahu täpsustamiseks. Leiti, et põhjalikumat käsitlemist vajavad käitumiskultuuri puudutavad teemad, samuti peeti vajalikuks õpilastele peale moodsate tantsude õpetada ka klassikalisi tantse.

Viimasel ajal on meie vabariigis laienenud ja süvenenud pedagoogikaalane uurimistöö, mille korraldajaks on Täiendusinstituut koos kõrgemate õppeasutuste ja Uurimisinstituudiga. Pedagoogilise uurimistöö metoodika kursuse edukalt lõpetanutest komplekteeritakse pedagoogika teooria kursus.

TRÜ pedagoogika ning psühholoogia kateedri õppejõudude juhendamisel toimuva pedagoogika teooria kursusest osavõtjate tööst rääkisid dotsendid H. Liimets ja I. Unt. Kursuslastest kujuneb kaks gruppi, ühed tegelevad põhiliselt didaktika, teised kasvatuse teooria küsimustega. Mõlemad grupid uurivad õppetöö ümberkorraldamist 5. klassis.

Enne ulatuslike eksperimentide sooritamist on veel palju tööd: mitmesuguste testide ettevalmistamine, teoreetiliste kursuste kuulamine (sealhulgas õppetöö individualiseerimise ajaloolise arengu ning massikommunikatsioonide kasutamine koolis õppe- ja kasvatustöö kohta), proovikatsete korraldamine jm.

Järgnevalt tutvustas R. Virkus komisjoni liikmeid haridustöötajate vabariiklikul aktiivil tehtud kriitiliste märkuste ja ettepanekutega ning rääkis sellest, mida on tehtud või saab teha puuduste kõrvaldamiseks.

Haridustöötajatele on arvatavasti teada, et viimasel ajal on palju räägitud, vaieldud ja ka praktilisi samme astutud koolijuhtimise parandamiseks. Teatavasti on koolijuhtimine üks osa töö teaduslikust organiseerimisest, kuid seejuures tuleb arvestada koolijuhtimise mehhanismi iseärasusi, mis tulenevad kooli funktsioonidest, struktuurist ja tema asendist meie ühiskonnas.

Märjamaa keskkooli direktor L. Vaide rääkis perfokaartidest kui ühest vahendist informatsiooni kogumiseks sisekontrolli alal, lünkade avastamisel üksikutes õppe- ja kasvatustöö lõikudes ning aineõpetajate ja klassijuhatajate töös.

Kuigi lõplikke järeldusi on veel vara teha, tuleks siiski teatud aja möödumisel analüüsida perfokaartide kasutamisel saadud tulemusi ja isegi rakendada nimetatud süsteemi suuremates koolides (pärast tüüpkoodi ja vajalike perfokaardi vormide väljatöötamist).

Vändra keskkooli direktor K. Pilt rääkis oma kooli kogemustest juhtimise skeemi väljatöötamisel, kooli juhtkonna ja õpetajate töö jaotusel, pedagoogide aja säästmiseks ettevõetud sammudest jm.

R. Virkus peatus vajadusel kaaluda enne uuendusi kõiki ettevõtmisi, esialgu kõrvaldada kõige primitiivsemad vead juhtimises ja seejärel üle minna teaduslikumate meetodite kasutamisele. Tuleb vältida funktsionalismi ja administratiivse külje äravahetamist, samuti on vaja kindlaks määrata objektiivsed kriteeriumid õppe- ja kasvatustöös.

Koolijuhtimise uurimiseks oleks tarvis senisest rohkem eriteadlaste abi ning vastavate küsimustega tegeleva kabineti asutamist Uurimisinstituudi- või Täiendusinstituudi juurde.

A. Tiki rääkis vajadusest suurendada direktori õigusi kooli puudutavate küsimuste lahendamisel ja samal ajal ka juhtimise madalamate lülide aktiivsemast kaasatõmbamisest juhtimistöös.

Koosolekul leiti, et oleks vaja välja töötada klassi- ja koolivälise töö organisaatori ülesannete juhendi projekt, tutvustada õpetajatele rohkem kooli juhtimisega seotud küsimusi jm.

* * *

Kunstilise kasvatuse komisjoni esimees A. Remmel, kes juhtis noorte esteetilise kasvatuse sektsiooni tööd äsja lõppenud Riikliku Kunstiinstituudi XVI teaduslikul konverentsil, andis komisjoni liikmeile põgusa ülevaate esitatud ettekannete kohta. Leiti, et nii mõnedki ettekanded peaksid jõudma ka meie kunstilise kasvatuse õpetajateni.

Komisjoni töökoosoleku keskseks küsimuseks oli läheneva ülevabariiklikku kunstilise kasvatuse konverentsi sisuline ettevalmistamine. Konverentsi kahel päeval, 27. ja 28. juunil esinevad õpetajatele ettekannetega meie tuntud kunstnikud ja tublimad õpetajad. Arutusele tulevad noorte esteetilise kasvatuse küsimused eelkooli- ja koolieealisele astmele.

PUHKEHETKIKS

RISTSÕNAMÕISTATUS

Paremale: 1. Õppevahend. 5. Rollis. 8. Aluse. 9. Tänav Tallinnas. 11. ...murd. 13. Õppeaine. 15. Vili. 17. Korteri osa. 19. Teaduslik kutse (lühendatult). 22. Eestist pärit loodusteadlane. 24. Vajalik astronoomidele. 29. Pihad. 30. Niidesoolepõletik. 31. Lahke. 32. Õnge osa. 33. Hulgi.

Alla: 1. Kviitung. 2. Eesti karikaturist. 3. Jõgi Hispaanias. 4. TPI professor. 5. Pealinn Euroopas. 6. Kala. 7. Kangaspuude osa. 10. Vanaaegne inglise kuldmünt. 12. Muistse. 14. Aru. 16. Laiskleb, vedeleb. 18. Küsimus. 20. Muusikariist. 21. Kabjaline loom. 23. Tagasi-, tagurpidi-. 24. Hapu kali. 25. Madal heinamaa. 26. Alp. 27. Kisk. 28. Olema (pöördes).

EELMISES NUMBRIS ILMUNUD RISTSÕNAMÕISTATUSE VASTUSED

Paremale: 1. Lenin. 4. Gil. 7. Au. 9. Genfi. 13. Sisend. 15. Riik. 16. Narodnikud. 17. Nexö. 18. Me. 19. Prav. 20. MPJ. 22. Oranž. 26. Kun, Bela. 29. Ne. 30. Edu. 32. Teooria. 34. Parlament. 36. NO. 37. Don. 39. «Kiin». 40. Et. 44. Albert Rease Williams. 50. Rusu. 51. Lino... 52. Razliv. 53. Tk. 54. Pk. 56. Truu. 57. ENE. 52. USA. 59. Simbirsk. 61. Da. 63. Str. 64. Lia. 65. La. 66. Emale. 70. «Tosca». 71. Samaaras. 74. La. 76. Roa. 77. Juura. 78. Pao. 80. Annaalid. 81. N. Nekrassov.

Alla: 1. London. 2. Narva. 3. Nadežda Krupskaja. 5. Iskralane. 6. Liua. 7. Anna. 8. Ude. 9. Grööni... 10. Ei. 11. Nimme. 12. F. Kaplan. 14. SDV. 21. Jakov Sverdlov. 23. Revolutsioon. 24. Nep. 25. Sentents. 26. KO. 27. Urn. 28. Bai. 31. Uritski. 32. Teesi. 33. Ot. 35. Liru. 37. Da. 38. NB. 41. Si. 42. Ala. 43. Eales. 45. Er. 46. Allilma. 47. Worker. 48. L. Rudas. 49. Mints. 53.-a. Kaasan. 55. Ob. 58. Ultra-. 60. Raa. 62. Al. 67. Malk. 68. E. l. 71. Sui. 72. Ard... 73. APN. 75. Aps. 79. Ao.

Õnnitleme

Johan Ohmanit, Kiviõli 1. keskkooli endist õpetajat, 70. sünnipäeva puhul;

Angelina Simsonit, endist õpetajat, 65. sünnipäeva puhul;

Salme Kallastet, Nissi 8-klassilise kooli direktorit, 65. sünnipäeva puhul;

Liidia Rajat, Siimusti algkooli õpetajat, 55. sünnipäeva puhul;

Karl Tetre, Siimusti algkooli direktorit, 50. sünnipäeva puhul.

TELEKOOL

Kolmapäeval, 3. mail
10. ja 11. klass

Ajalugu: «Georgi Dimitrov» — 22 min.

Film tutvustab Bulgaaria kommunistide juhi ja rahvusvahelise töölisliikumise tuntud tegelase Georgi Dimitrovi elu ja tegevust. Eriti suurt tähelepanu on pööratud tema esinemisele Leipzigi protsessil ja Kominterni VII Ülemaailmsel Kongressil. Saade on sobiv vaatamiseks teema «Komintern võitluses ühtse töölis- ja rahvarinde eest, fašismi ja uue sõja ohu vastu» õppimisel.

Neljapäeval, 4. mail
8. klass

Keemia: 1. «Kõrgahjuprotsess»
2. «Malmi ja terase tootmine»
— kokku 22 min.

Nimetatud filmid täiendavad õpiku IV pt. § 2 ja § 3.

Filmi vaatamisele eelnevalt on soovitatav õpilastega korrata järgmisi põhiküsimusi:
1. Milleks kasutatakse kõrgahje?
2. Kõrgahju ehitus.
3. Missugused keemilised reaktsioonid toimuvad kõrgahjus?
4. Kuidas tekib sularauast malm?
5. Malmi ja terase omadused.

Reedel, 5. mail
11. klass

Kirjandus: «L. N. Tolstoi» — 52 min.

Saade on mõeldud Lev Tolstoi loomingu kordamiseks.

Film annab ülevaate kirjaniku pikast eluteest ja kirjanduslikust tegevusest. Õpilastel on võimalus näha ka mõningaid dokumentaalseid kaadreid nimekast kirjanikust ning kuulda tema häält.

Laupäeval, 6. mail
3. ja 4. klass

Kodulugu: 1. «Putukasööjad linnud»
2. Kaitske rohelisi vööndeid
— kokku 24 min.

Filmi «Putukasööjad linnud» I osa on täiendavaks kordamiseks kodulooteemale «Rändlindude kasulikkus ja nende kaitse». Film tutvustab lähemalt kuldnoka elu ja tegevust. Tähelepanu nõudvamaks fragmendiks filmis on kuldnokapojaga tehtav katse, mille tulemusel saadi teada, mida kuldnokk sööb.

Film «Kaitske rohelisi vööndeid» kõneleb õpilaste osast metsa, pargi ja aia hooldamisel ning kaitsel.

Küsimusi õpilastele:
1. Kuidas saadi teada, mida kuldnokk sööb?
2. Kuidas saavad õpilased kaasa aidata elava looduse hooldamisele ja kaitsele?

Kõigi hommikuste saadete algus on kell 9. 00. Pärastlõunaste kordussaadete kohta saab andmeid televisioonilehest ja vabariiklikest ajalehtedest.

2

Kõne abil antakse edasi oma kogemusi. Inimene õpib töötama, omandab teadmisi suulise seletuse ja kirjasõna järgi. Viimane oskus võimaldab inimesel inimkonna talletatud kultuurivara tundma õppida. Seejuures on õppimine uute tingitud reflekside kujundamine. Kõik oskused, vilumused, kogemused, harjumused, tajumised ja tunnetused kujutavad endast tegelikult pikki reflekside ahelikke. Seega põhineb psüühiline ja füüsiline kasvatus reflekside kujundamisel.

LAPSE ARENEMISE PÕHIMÕTTEID

Vastsündinu on elujõuline juhul, kui tema struktuuride süsteemid ja ühendusteed on küpsenud valitult. Sel juhul on organismile tagatud terviklikkus ja ühtsus. Terve laps omab kõiki põhilisi võimeid ümbritseva sotsiaalse eluga kohanemiseks. Lapse aju funktsioonid arenevad eluprotsessis. Laps omandab arenedes teda ümbritseva sotsiaalse keskkonna peamised jooned. Kuid üldistele seaduspärasustele vaatamata jääb iga laps ainulaadseks kordumatuks olendiks. Tuntud füsioloog prof. N. Kassatkin kinnitab seda, öeldes, «et ei ole isegi kaht last, kelle tingitud reflekside kujunemine kulgeks absoluutselt ühtmoodi». Inimene on sündimisest saadik ajalooline olend. Tema elulugu on osa ühiskonna loost, milles ta üles kasvab.

Minevikus omistati kaasasündinud ja päritud omadustele peamine tähtsus ning lapse arenemist vaadeldi kui automaatsete endogeensete protsesside kujunemist, mida kasvatusega ei olnud võimalik muuta. Kasvatajal jäi kasvatusliku praagi tootmisel võimalus käsi laiutades öelda, et ta on võimetu muutma kaasasündinud käitumisviise.

Tänapäeval omistatakse lapse organismi ja väliskeskuse vastastikusele mõjutusele kõige suuremat tähtsust. Inimlaps on sündimisel väeti olend, aga temal on seda suuremad võimalused elu jooksul kasvada ja areneda. See asjaolu seab kasvataja ette suured võimalused ja ränga vastutuse, sest peaaegu kõik, mida laps teab ja oskab, on ta vanematelt, kasvatajatelt ja ühiskonnalt saanud.

Sel puhul on plaanikindel, teadlik lapse arendamine põhjapaneva tähtsusega. Veelgi tähtsam on eeskuju, mida suudavad anda kasvataja ja ühiskond, mille järgi laps oma arenemisteel joondub. See asjaolu kohustab meid suure hoolega suhtuma lapse kasvatusse. Ei tohi unustada, et varajases lapseeas rajatakse inimese tundeelu ja käitumise alused. «Kasvatuse põhialused,» on öelnud A. S. Makarenko, «rajatakse enne viiendat eluaastat. See on üheksakümmend protsenti kogu kasvatusprotsessist. Hiljem inimese kujundamine küll jätkub, kuid üldiselt hakkate siiski sööma marju, lilled aga, mille eest teie hoolitsesite, õitsesid enne viiendat eluaastat.»

СОВЕТСКИЙ УЧИТЕЛЬ
ИНДЕКС 69766

Laste loovate võimete arendamise huvides

Laps püüab väljendada oma tegevustes seda, mida ta näeb ja kuuleb, mis teda kõige enam huvitab ja paelub.

Lapse looming võib avalduda mitmes vormis. Kõige lähedasem lapsele on mäng. Mängus peegeldab ta kõigepealt oma muljeid, on ju omaloodud ehituses jm. palju võimalusi laste fantaasia avaldumiseks ja arenemiseks.

Tähelepanekud näitavad, et täiskasvanud ei erguta igakord laste fantaasia arenemist, vaid isegi pidurdavad seda. Näiteks lapsed laovad mosaiigist kompositsioonilt mõnikord väga ühekülgseid ja igavaid mustreid. Miks? Nad on harjunud laduma vaid näidiste järgi ja kordavad seetõttu endist. Viimane aga tõestab laste fantaasiavaesust. Kogemused näitavad, et kui lapsi ehitusmängudes, mosaiikmängude kasutamisel jne. suunata ise nuputama, leiutama, siis muutub kompositsioon mitmekesisemaks ja originaalsemaks. See kehtib mitte üksnes laste ehituste, vaid ka nende jooniste, kleepetööde ja muu kohta.

Mingil tegevusel loova mõtte aktiviseerimiseks on otstarbekas teha lastele ettepanek: konstrueerida mitmesuguseid ehitusi, millest huvitavamaid joonistatakse või pildistatakse. Kui huvitavaid ehitusi on juba küllalt, siis teeme ettepaneku ehitada kas terve linna või ühe osa linnast koos aedade ja parkidega. Mängu ainsaks tingimuseks on, et iga ehitus olgu ilus, et see ei sarnaneks teiste ehitustega. See tingimus paneb lapsed mõtlema, stimuleerib algatusvõimet, fantaasiat ning oma teadmisi ja oskusi rakendama. Väga soovitav on laste ehituste fotodest koostada albumeid. Niisugune moodus ehitusmängude innustamiseks õigustab end täiesti, sest ehituste tematiika rikastub ja ehitamise tase paraneb tunduvalt.

Üsnagi hea eduga saab kasutada mosaiikmängudes saadud kogemusi (s. t. ladumine fantaasia järgi) lillede paigutamisel aeda. Anname lastele näiteks sellise ülesande: laduda mosaiigist lillede rühmitus. Eelnevalt on soovitav koos lastega liigitada lilli kuju ja värvi järgi, et neid siis istutamisel kokku sobitada. Hiljem võib koos arutada ja võrrelda ning valida siis lillede istutamiseks laste esitatud paremini õnnestunud lahendused.

Mängule on lähedane kujutav looming: joonistamine, voolimine, kleepetööd, meisterdamine. Laps kujutab oma töödes neid sündmusi, mis teda kõige rohkem huvitavad. Seepärast avaldab kujutav looming suurt mõju lapse fantaasia arenemisele.

Laste omaloomingu tee on tegelikult järgmine. Elu ja kunsti mõjul tekib lapsel kujutlus, mida ta tahab edasi anda. Selleks peab ta omandama teatavaid oskusi. Seepärast tuleb laste omaloomingut ja selle arendamist vaadelda tihedas seoses õpetamisega.

Loomulik, et oluline on hinnata laste spontaanseid loomingulisi avaldusi, kuid tähelepanekud näitavad, et iseseisvad loomingulised avaldused tekivad lastel ikka neis tingimustes, kus õpetamine toimub õiges suunas.

Mõned näited 3-aastaste laste joonistamise õpetamise kohta. Loominguline ülesanne: paigutada pintslivajutisi rütmiliselt, kuid oma soovi kohaselt. Kasvataja kõnnib koos lastega mööda rühmaruumi ja laulab H. Lepa «Tip-tip ühe jalaga». Kasvataja peatub laste laudade juures ja avaldab imestust, et laudadel on pikad paberid nagu teed, milledel pole aga ühtegi jalajälge. Ta arvab, et võib joonistada teedele jalajälgi. Lauldes «Tip-tip ühe jalaga» vajutab kasvataja samal ajal pintsliga paberile mõned jäljed. Siis istuvad lapsed laudade taha, kuhu on pandud iga kahe lapse kohta lai pikk pabeririba — tee. Kasvataja laulab jällegi «tip-tip ühe jalaga». Laste joonistamise ajal kõlab korduvalt lauluviis. Kasvataja tuletab lastele meelde, et mõned jalad jooksevad kiiresti (jalajäljed tihedalt), teised jälle aeglaselt (jalajäljed harvalt). Jalad väsisid ja tahavad puhata — pintslid pannakse ära ja vaadeldakse, millised on teed nüüd. Mõnedel on paljud lapsed jooksnud, teistel vähem, mõnedel on väiksed jalad, teistel suuremad jne. On hea, kui enne jälgede joonistamist on saadud vaadata jalgade jälgi maapinnal.

Mida vanemad on lapsed, seda rohkem fantaasiat saavad nad joonistamisel avaldada: näiteks võidakse peale «jälgede» joonistada loomi, puid jne.

Laste joonistuste sisuks võib valida nähtusi, mis on neile eriti meelde jäänud, või luua vastav situatsioon, mis kutsub esile huvi teda joonistada. Näiteks tuletab kasvataja lastele meelde, et õhtul, kui on täiesti pime, süttivad akendes tuled. Ta näitab lastele musta paberit. Nii pime on siin, kuid kohe paneme tuled põlema, siis on valge ja lõbus. Lapsed «panevadki tuled põlema» — tähendab joonistavad oma soovi kohaselt eredaid täppe mustale taustale.

Sõnaline looming on samuti mängule lähedane. Vahel põimitakse mängu hulka lühike jutuke, otsekui osake mängust. Jutte võib välja mõelda niisama, mitte mängu ajal, ent nii hästi mäng kui ka kujutav looming rahuldavad laste muljete ja elamuste väljendamise soovi.

Kasvatajal tuleb püüda senisest enam ergutada lapsi loovate jutukeste koostamisele. Siin on mõistagi vaja kasvataja abi, niisama ka muusikaliste mängude, laulude jne. loomisel. Hinnatav on laste omaloomingu kasutamine lasteaia igapäevases elus (kontserdid, näitused, albumid jne.). See innustab loovaid võimeid.

Seal, kus laste muusikaline kasvatus on heal tasemel, arenevad laste muusikalised võimed. Enamasti väljendub see laste liigutustes muusika saatel. Tore on, kui lapsed suudavad ise leida muusika iseloomule vas-

3

tavaid liigutusi. Selleks tuleb lapsi ergutada. Muusikaliste võimete arendamiseks omavad suurt tähtsust muusikalised mänguasjad (suupillid, mängutoosid, kellukesed) ja muusikariistad (kastanjetid, ksülofonid jne.); lastagu lastel improviseerida lihtsaid meloodiaid, katsetada kuulmise järgi. Muusikalistes mängudes otsigu lapsed ise meloodiale karakteerseid liigutusi, tantsude elemente, pantomiime jne.; laulus aga viisi ilmekaid intonatsioone jne.

Seda laadi töös on vajalik nii rühma- kui ka muusikalise kasvataja abi. Koos peaksid nad looma rohkem selliseid situatsioone, mis innustaksid ja ergutaksid laste loovat tegevust ja äratatsid selle vastu huvi.

Koolieelses eas suudab iga normaalselt arenenud laps väljendada loovalt oma muljeid ja tundeid joonistes, jutustustes, mängudes-dramatiseeringutes. Arendagem siis senisest enam laste loovaid võimeid ja andkem rohkem ja rohkem võimalusi nende fantaasia arenemiseks.

E. LOOTSAR

Kasvataja meelespea

Õpetage lapsi võrdlema esemete hulki, neid omavahel arvutamisel vastandades, s. t. asetades neid kahte ritta element elemendi alla, ette või peale. Võrdlemiseks andke vaid 1 võrra erinevaid arve. Näidake, kuidas saab võrdsustada esemete hulki, lisades väiksemale veel 1 eseme või võttes suuremast ühe eseme ära. Lapsed nimetavad sageli ekslikult suuremaks seda esemete hulka, mis sisaldab suuremaid elemente või kus elemendid asetsevad üksteisest kaugemal. Tõestage lastele nende eksimust, vastandades need esemete hulgad omavahel. Näidake, et esemete hulgad on võrdsed, kui nad sisaldavad ühepalju elemente. Üks esemete hulk aga on teisest väiksem või suurem mitte sellepärast, et võtab enda alla vähem või rohkem ruumi, vaid olenevalt sellest, kas ta sisaldab **vähem või rohkem üksikuid elemente.**

Kasvataja kutse kaugõppe teel

Tallinna Pedagoogiline Kool avab järjekordselt oma uksed, et võtta vastu uusi õpilasi kaugõppeosakonda. Kaugõppijate arv on aasta-aastalt kasvanud. Käesoleval aastal õpib kaugõppeosakonnas 470 õpilast. Pidevalt kasvab ka lasteaedade arv ning suureneb vajadus kasvatajate järele.

Paljud keskkoolide lõpetajad on siirdunud tööle lasteaedadesse, omamata kutset erialal. Kaugõppeosakond annab võimaluse omandada kutse töö kõrvalt kahe aasta ja kümne kuuga. Edukalt õppeplaani täitnud kaugõppijaile võimaldatakse igal aastal 40 päeva tasulist puhkust (selle aja vältel kutsutakse kaugõppijaid kaks korda õppe-eksamisessioonile).

Dokumentide vastuvõtt on juba alanud ning nende esitamisega tuleb rutata, sest 31. maist lõpetatakse dokumentide vastuvõtt ning 1. juunil 1967. a. algavad konsultatsioonid ja sisseastumiseksamid, mis kestavad kuni 10. juunini. Võtame vastu keskharidusega kasvatajaid nii lasteaedadest kui ka -sõimedest.

Sisseastumiseksamid toimuvad eesti keeles ja kirjanduses suuliselt ning kirjalikult (kirjand) ja NSV Liidu ajaloos. Õppetöö kaugõppeosakonnas toimub nii eesti kui ka vene keeles.

Sisseastujaile ja õppesessioonist osavõtjaile võimaldatakse ühiselamu kasutamine.

Jääme lootma, et iga kutseta kasvataja leiab tee meie kooli. Aadress: Tallinn, Räägu t. 49, tuba 315.

S. VERNIK

Õiendiks ja täienduseks 1967/68. õppeaasta õppeplaanide juurde

22. aprillil k. a. «Nõukogude Õpetajas» avaldatud 1967/68. õppeaasta õppeplaanide märkustesse on sattunud eksitavaid vigu.

Eesti õppekeelega keskkooli 1967/68. õppeaasta õppeplaani märkuse nr. 2 teine lõik tuleb lugeda järgmiselt:

«Õppeaasta jaguneb 1.—8. klassis neljaks veerandaastaks ja 9.—11. klassis kaheks poolaastaks.»

Nimetatud tekstile peab järgnema märkus nr. 3, mille esimene lõik tuleb lugeda järgmiselt:

«3. Õppetöö (v. a. lõpueksamid ja praktika) lõpeb kõigis klassides 28. mail.»

Märkuse nr. 4. algus tuleb lugeda järgmiselt:

«4. Kehalise kasvatuse tunnid 5.—11. klassis ...»

Märkuses nr. 10 viidatud juhendi Eesti NSV haridusministri poolt kinnitamise ajaks peab olema **23. november 1963. a.**

Samasugune viga esineb vene õppekeelega keskkooli 1967/68. õppeaasta õppeplaani märkuse nr. 9 alguses.

Vastuseks järelepärimistele koorilauluks, orkestrite tööks jm. ettenähtud tundide kohta, mida ei reguleerita õppeplaaniga, teatab Eesti NSV Haridusministeerium, et ka 1967/68. õppeaastal kehtivad Eesti NSV Ministrite Nõukogu 8. augusti 1960. a. määrusega nr. 307 «Eesti NSV alg-, seitsmeklassiliste ja keskkoolide administratiiv-, õppe-abi- ja teenindava personali tüüpkoosseisude kohta» kehtestatud määrad (vt. «Käskkirjad ja Juhendid» 1960 nr. 7).

Nimetatud määruse alusel on 8-klassilistes ja keskkoolides õppevälise (klassivälise) töö eest 1—9 klassikomplekti puhul ette nähtud 0,25 õpetaja tasumäära, 10 ja rohkema klassikomplekti puhul 0,5 õpetaja tasumäära: klassivälise kehalise kasvatuse ja sporditöö eest 10—19 klassikomplekti puhul 0,25 õpetaja tasumäära, 20 ja rohkema klassikomplekti puhul 0,5 õpetaja tasumäära: laulukooride töö eest 2 ja rohkema klassikomplektiga algkoolides 2 tundi nädalas, kuni 4 klassikomplektiga 8-klassilistes koolides 2 tundi nädalas, 5—9 klassikomplektiga 8-klassilistes koolides 3 tundi nädalas, 10 ja rohkema klassikomplektiga 8-klassilistes koolides 4 tundi nädalas, kuni 9 komplektiga keskkoolides 4 tundi nädalas, 10—19 klassikomplektiga keskkoolides 6 tundi nädalas, 20 ja rohkema klassikomplektiga keskkoolides 8 tundi nädalas; orkestri juhatamise eest koolides, kus on orkester koosseisuga vähemalt 15 õpilast, 4 tundi nädalas kooli kohta.

Teisi nimetatud määrusega kehtestatud norme siinkohal uuesti ei refereerita.

Toimetaja L. SIIMASTE

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

Toimetuse aadress: Tallinn Pikk tn. 40.
Telefonid: toimetaja ja asetäitja — 433-18 vastutav sekretär ja kooliosakond — 404-47.
Väljaandja: kirjastus «Perioodika», Tallinn. Pikk 37.
«Nõukogude Õpetaja» ilmub igal laupäeval.
Tellimishind: aastaks 1 rubla 4 kop., poolaastaks 52 kop., kvartaliks 26 kop.
Üksiknumbri hind 2 kop.

«Ныукогуде Ыпетая» — Орган Министерства просвещения ЭССР и Профсоюза работников просвещения высшей школы и научных учреждений Эстонской ССР гор. Таллин.
Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk 40/42
MB-04423 Tellimise nr. 1286